

د ابا سين سپدي

ليکوال

سليمان لايق

Ketabton.com

دافغانستان د علومو اکاډمي

د پښتو څپر نو بين المللي مرکز

۱۳۶۲ کال

یادونه : که خپرونکې د لایق د دغو خپرو شویو آثارو او دهغوی د پخوانی ځانگړی چاپ تر
منځه څه توپیر ومومي - علت یې د لیکوال نوی کتنه او سمون دی .

خپروونکی

مهتم: نعمت الله اندر

د چاپ شمیر: ۵۰۰۰

د چاپ ځای: دولتی مطبعه

يوه لنډه يادونه

د پښتو څپر نو بين المللی مرکز د ستر انقلابي شاعر او ليکوال د دغې مجموعې په څپرولو سره د پښتو د ادب نړۍ ته يو نوی انقلابي سوغات وړاندې کوي .

تر اوسه مشهوره وه چې سليمان لایق د شعر د ډگر اتل دی. رښتیا هم ده چې د چونغر، یادونه او درمندونه، کېر دی؛ بادبان او نورو نه هېرېدونکو انقلابي منظومو آثارو په ایجاد سره سلیمان لایق زموږ په انقلابي ټولنه کې د شعر د آسمان ځلانده لمر، د اجتماعي ریالېزم مؤسس او د دغه تاوده سنگر لومړی سرتېری دی. خو خبره یوازې د شعر په چاپیریال کې نه ده، دغې سپېڅلې ادبي مبارزې دده د خوارۍ نثر په ډېرو ښکلو لړیو کې هم خپل قوت ښکاره کړی چې دلته یې د ادب مینانو ته وړاندې کوو .

د شلمې پېړۍ د سترو انقلابي غورځنگونو او اوږتونو سمندر ستر موجونه له ځانه سره راوړل چې د ادب نړۍ ته یې هم سرکشي څپې ورسېدې. د دغو سرکشو څپو په غېږ کې د ادب یو انقلابي میتود، یعنې د اجتماعي ریالېزم میتود هم منځ ته راغی چې د طبقاتي نړۍ د انتقادي ریالېزم د میتود ځای یې ونیو .

زموږ په فیودالي ټولنه کې د ظاهر شاهي او داود شاهي سانسورچیانو دغو سرکشو څپو ته د شگو بندونه واچول. دا بندونه تر دې اندازې وو چې د سلیمان لایق په نامه بېخي جائزو موضوعاتو هم د څپرېدلو اجازه نه لرله او ډېرې څپرونې به کله د سپنتا او کله د زرغون شرنوال، خاتول او په نورو مستعارو نومونو څپرېدلې .

د ثور انقلاب دغه د شگو بندونه مات کړل او دادی د لایق د منشور ادب او لنډو داستانونو وړه مجموعه گرانو هېوادوالو ته وړاندې کوو .

دا مجموعه هم د اجتماعي ریالېزم د میتود یو په زړه پورې اثر دی چې د هر داستان په مرکز کې یې د ټولني داستمار گرو له نظره لوېدی، ظاهر او وړوکی، خو په حقیقت کې ستر او

جوړوونکې انسان ءحای لري. مرور شپون، د کارخانې جشن، خپرکی ماشین؛ نوی گردان او داسې نورې بڼې بیلگې دی.

لایق یوازې انقلابي شاعر نه، بلکې د انقلابي نثر لیکوال هم دی. که دده هر انقلابي شعر د هر انقلابي زلمي لیکوال لپاره د انقلابي درس حیثیت لری، همدغه شان دده هر انقلابي نثر د انقلاب مین لپاره مکتب دی.

تل دی وی دغه مدرسې او دغه مکتبونه

دوست شینواری

کسات

ستا او بنکې اوس بې وخته باران ته ورته دي. زه بیا ستاسې کېږدو ته نه درځم؛
 زمالمن خوشې کړه، په ما پسې نوره مه گرزه، زاري مه راته کوه او مه راته ژاړه!
 بیا به ستاسې د کلي نوم وانخلم او په دې لارو به بیا درنشم؛
 شپې او ورځې به یو کړم. په بېړه به له غرو رغو خخه واورم. او هیڅکله به بیا بېرته
 راونه گورم؛

داسې منډې به ووهم لکه عمر چې یې وهي او داسې ژر به له سترگو ووزم لکه
 ځوانې چې وزې؛ داسې ځای ته به لاړشم چې ستاسې کېږدی هلته نه وي درېدلې.
 داسې لارې به پرېکړم چې ستاسې او بنان نشي پې تلای او په داسې غرو کې به ځای
 ونیسم چې ستاسې دمېنو بادونه هلته لاره نلري؛
 زړه به مجبور کړم چې تاهېره کړي او سترگې به وټرم چې بیا هېڅکله زما ماشوم
 زړه ونه غولوي؛

له وفانه به منکر شم او مینه به وشړم؛ چېلې ترانې به وسو ځوم او له خلکو به گونښی
 شم؛

هالته لری به دلورو غرو د پاسه ټول عمر له سپېدو تر ما بنامه و خاندم. و به خاندم
 چې تاهېره کړم او پسې خاندم به چې ځان هم راڅخه هېر شي. تر هغو به و خاندم چې
 طبیعت په تاو خندوم او تر هغو به لیونتوب کوم چې تاهم د ځان په څېر لیونی کړم؛
 اې او بنا نو وتبنتی، اې کېږدو و سوځی او اې قهر جنو توفانو نو سر او چت کړی
 او زما د نیمگړې ځوانی او ناکامو هیلو کسات واخلي.

اې ځوانه شپونکيه! خپله شپېلی وغږوه او ماد هغې په ناپايه خپو کې ددی ستومانه ژوند له غمونو څخه وباسه .

کله چې زه نه يم او زما په قبر باندې ځو ځان او وحشي بوتې شنه شوي وي هره نغمه چې د شپېلی له ستونې راوزي خامخا به زما د هېر شويو دردونو بشپړه څپره پکې انځور شوې وي .

کله چې زما قلم او ژبه زما درنگينو خيالونو او اندېښنو له تعبیرولو څخه پاتې شي زه به د خپلو اندېښنو د بيان لپاره خپل دوستان د فرخار غرونو ته راوبولم او هلته به د تاوراتاو درو په غېږ کې له ځوان شپونکي څخه وغواړم چې دلرگي شپېلی ورواخلي او د شپنو نغمې هغوی ته ورواړوي او هله چې د شپېلی زړه راښکونکې څپې زما د ناسپړل شويو سندرو نغمې وغوروي او له ناويل شويو دردونو څخه پرده پورته کړي، زه به هماغه وخت خپلې اوښکې پاکې کړم او دوی ته به ووايم چې دادی زما د نا کرار واندېښنو ترجمان .

هيڅ ساز د شپېلی خوند او کیفیت نلري. نور سازونه مستي، خوشالي او وجد راولي، مگر زمونږ د شپنو د شپېلی نغمې يو داسې اعجاز لري چې حساس انسان لاس نيولی د بزگرانو جونگړو او د شپنو شپولو ته بيایي او هلته ناکام عسقونه او بې دوارنځونه وربښي .

کله چې زه په نيمو شپو کې د لارويو کاروانيانو نغمې د شپېلی په نارو کې اورم بې اختياره مې د خپل ستر اولس د تاريخ هغه ترخې پېښې تصورته راشي چې له وينو، چيغو او کړاوونو څخه ډکې دي .

شپېلی د پښتون ملت د زيار ايستونکو د اورډو بدمرغيو او چيغو تاريخ دی. څوک چې د دوی د شپېلی له دردونکو نغمو سره نه وي اشنا گواکې د پښتنو خلکو له تاريخ سره نه دی اشنا شوی .

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق

کله چې د پردیسو او بښنو په تودوزو ونو کې بې تعبیره دردونه و خوځېږي؛
کله چې د سترو ستومانه بزگرانو په ککړو کې دناروزل شویو استعدادونو څرېکه
سرراپورته کړي، او کله چې د خوار شپانه شپل شوي هیلې سرواخلي بیانو شپېلی ته
ورتبنتي او خپل هرڅه دهغې نغموته ورسپاري.

ډېر کلونه به تېر شي، ډېر بدلونونه به راشي، ډېر به و خاندي او ډېر به و ژاري، مگر
داسې ورځ به هېڅکله رانشي چې دهندو کش وگړي شپېلی ونه غږوي او دهغې په
سوځوونکو او غمجنو څپو کې د تېرو او هېرو نسلونو د ساره او نامیند ژوند خاطرې یادی
نکړي.

وغږوه، وزغږوه!

اې ځوانه شپونکيه! خپله شپېلی وغږوه او ماد هغې په ناپایه نغمو کې ددې
شرموونکې ژوند له غمونو څخه یوه شپه وباسه!

ثور-۱۳۳۸

اوشکي

زما د سلگيو کاروان مه بندوی، پرې مې بډی چي خپل زاړه دردونه د اوښکو له
خپو سره ولېږدوم .

نور د خندا ملگري دي او زه د ژړا . ژړا د وړيو سلگۍ ده او خندا د مړو غوغا .
خومره نیکمرغ دي هغوی چي ژاري او ژړلای شي .

هغه وخت چي انسان د ژوند له ستومانیو څخه او که (۱) شي او هېڅ خواته لاره نلري

؛

هغه شېبه چي مغرور او بي جلبه قدر تونه د مستحق په مړۍ پښه کېږدي او لوری ترې
ورک کړي !

هغه ماښام چي د کلي هلکان ماشوم یتیم ووهي او مرور شي ؛

هغه سبا وون چي پرديس مزدور په پردي ملک کې د لارې په ژی د ځنکدن سلگۍ
وهي ؛ هغه وخت یواځې د اوښکو څپې خوځېږي او دهغو نامیندی پای ته رسوي .

بارانونه دي چي سیلا وونه خوځوي او دریا بونو دي چي د بهر لاره ټاکي . پرېږدی
چي بارانونه واورېږي او تالندې خورې کاندې . پرېږدی چي تندرونه راولوېږي او دا
برجونه چي له خاورونه راپورته شوي دی یو ځل بیاله خاوره سره برابر کاندې .

د اوښکو لاره مه بندوی ؛

که ژرانه وای هیچا به نه و خند لي .

کابل-۱۳۳۸

۱- او که AUKA = پکو

اتن چي

د شپې په تور زړه کې سپين ستوري ځلېدل او د ستورو په نړۍ رڼا د لارې شاوخوا بوټي د باد کمزوري بهېرته ورو، ورو خو ځېدل او داسې بنسکارېدل لکه په يوه بشپړه وراکې چې ټول خلک اتن وهي .

سورگل د همدې بوټو په منځ کې د دښت په نړيو لارو روان و . دی په داسې ژورو انديښنو کې ډوب تللی و چې د ستورو بنایست، د دښت چوپيا او د ځوانۍ دروند خوب يې بيخي له ياده وتلي وو .

ده افسوس کاوه کاشکې دې واده ته نه وای راغلی او يا په اتن نه وای ورگډ شوی . نه پوهېږم نن شپه څه راشوی وو چې نه ډول زماله پښې سره برابرېده او نه زما پښه له ډول سره .

زه بيا دا گڼې څڼې، دانړۍ ونه او دا بنایسته ځوانې څه کوم ؛ نندار چيانو به څومره راپورې خندلي وي !

اوه کاشکې د اتن میدان خو کلا ته نږدې نه وای او پيغلو خو د ديوالونو له سره زما د ناوړه غورځو پر څو ننداره نه وای کړې .

ناکام اتن چي همداسې پخپلو ترڅو انديښنو کې روان و ، د کلا په برجانو باندې د اتن د میدان د لمبو انعکاس، د ډولونو آواز، د آسونو ششنههار، د چلمانو لوگي او د کلا د پاسه د سرو سالو گانو کتار دده سترگو ته وروسته، وړاندې کېدل .

هغه شپه تېره شوه او ډېرې نورې شپې پسې راغلې، ډېر و دونه او کوژدې تېرې شوې او څو څو ځلې ډولونه وغرېدل مگر سورگل بيا اتن وانه اچاوه او مات شوی زړه يې پيوند ونه شو .

د فنکار زړه هغه بنیښنه ده چې يو ځل مات شي بيا پيوند نه مني او نه رغېږي .

د غرونو په تیاره کې

دی د غرونو په تیاره کې لوی شو. د کمرونو په اړخ کې یې څو کاله شپېلۍ وغږوله. د سپوږمۍ په پلوشو کې یې د سین له ترانو څخه خوندور الهامونه واخیستل. له مینې او گرمۍ نه یې ډکې سندرې وویلې. لوړ خیالونه یې په سر کې را پیدا شول او بنایسته مرغلرې یې سره وپیلې... خو افسوس چې دده ټول رازونه، عشقونه، هیلې او اسرې دده په زړه کې غوټه پاتې شول او له ده سره یو ځای خاورو ته لارل.

یو ځل یې د ژمي په یوه توفاني او سړه شپه کې لارور کې پردیسان له مرگ څخه خلاص کړل او لار یې وروښوده، په قبایلي جگړو کې څو ځله په مورچه وخت او د بنمنان یې مات کړل.

د ښکار په وخت یو ماهر ښکاري، د جگړو په وخت یو زړور سپایی او د کار په وخت یو چسپانده بزگر او گړندی شپون و.

دی د ژوند تر پایه له تیارو څخه راونه ووت او روښانه نړۍ یې ونه لیدله. دده گړندی منډه، خورن آواز او دده د ذکاوت ستره برېښنا له نړۍ نه پټه پاتې شوه او چایې اندازه ونه لگوله. ده ته هغه الفاظ او توري چا ونه ښودل چې دله هغوی نه یو بنایسته پل جوړ کړی وای او په دې پله باندې له خپلو تنگو غرونو څخه پراخې دنیا ته ورپورې وتی وای.

دده عشقونه، دده ارمانونه او دده سندرې له ده سره یو ځای خاورې شول. دادی تر نن پورې زما د خلکو ژوند.

د زمانې په ناپایه سین کې

د زمانې په ناپایه سین کې د خپوله تېکرونه لکه کوبی (۲) را پیدا شوم. پخپله کوچنی هنداره کې مې ناخاپي د جهان خیره ولیدله. د سین زور ورو خپو پخپلو منگولو کې و مروړلم. د حرکت او سکون، درنا او تیاری لوری مې ولگاوه او خپل کمکوټی وجود مې د زمانې د سترې هستې په لمن کې ولید.

ما غوښتل پخواتر دې چې د مرگ پیاوړی سوک زما د نظر آینه ماته کړي خو خورې سندرې و بولم. ما خپلې سندرې و بللې، مگر د زمانې د توفاني او ناپایه سین ابدی کو کوزمانغمي هسې پخپلو خپو کې محو کړې، لکه چې په یوه کوچنی بېړی کې د خثوبې آواز د سمندر د غضب په کریکو کې ورک شي.

ډېر به په دې لارو راشي او خپلې سندرې به و بولي، مگر د زمانې د ابدی کریکو چپاو به د هغوی سندرې هم زما د سند رو په خېر نابودې کړي.

دادی د کوچني انسان ابدی سرنوشت او د زمانې پیاوړی او نه او ښتونکی بهیر.

کابل - ۱۳۳۹

د شپانه نغمه

ای لوړو غرونو! ستاسې په لمنو کې زما د ځوانۍ ډېرې خاطرې پاتې دي؛
 لا تر اوسه پورې زما د میرو د پلونو نخشې تر لویو پرېنو لاندې باران نه دي ړنگې کړي.
 لا تر اوسه هغه خلی پر ځای ولاړ دي چې ما د غرونو څو کوته نېردۍ دواورو په
 منځ کې درولي دي؛
 لا تر اوسه زما د میرو په شپوله کې رمې پنډېزې او د شپنو کتوی په لوگجنو رغلیو^(۳)
 باندې ایشي؛
 لا تر اوسه زما د میرو وري هر پسرلی هغو ورشو گانو ته رابهېزې چې ما به د دوی
 مندې هلته پوولې؛
 د دې غرونو هر کمره زما د سندرو او شپېلی آواز اورېدلی دی. ما د غره هر مور او
 هرې څو کې ته درمو د خاوندانو د بېرحمۍ او بېدردي داستانونه اورولي دي.
 کله چې بزگرانو په خپلو درمندانو باندې شپې تېرولې، کله چې همځولو شپنو به
 سبا وختي له شپولو څخه خپلې رمې ایستلې، کله چې ستر و کاروانیانو به په سهمجنه او
 چوپه تروزمۍ کې لار وهله، کله چې پردیسو مزدورانو به د خانانو د برجونو د جگولو لپاره
 د سپېدو په مهال لاسونه بډو هل، ما به په همداسې وختونو کې پخپلې شپېلۍ گوتې پورې
 کړې او دې ستر او نامینده خلکو ته به مې دمه ورکوله.
 زه د نږدې کلیو ټولو پیغلو پېژندلم او په ټولو شپنو گران وم. خپلې شپېلۍ زه په ټولو
 خلکو کې مهشور کړم، مگر له زړښت او ناتوانۍ نه یې ونه ژغورلم. اوس چې رمې له
 هوارو سپمو څخه غرونو ته لېږدي زما له سترگو بې اختیاره او ښکې راتوی شي.
 کاشکې یو ځل بیا زلمی شم او د جگو ورشو گانو له مینځه مخ په ځوره په پراخو
 دښتو نظر و غوروم.
 ای جگه آسمانه! یو ځل خپل زړه ماته پرانېزه چې ستا په شنه ورشو کې د سپینو او
 تورو ریځو مستي و گورم.

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
هي زلمیو شپینو ! ستاسو د ځوانۍ موده لکه برېښنالندپه او لکه لیدلی خوب
هیر بدونکې ده ، تاسی په دنیا کې پر دیسان یاست . عمر په غم کې مه تېروئ ، و خاندي ،
وناڅی او سندرې و بولئ !
له مرگ څخه مه ویرېږئ ، هلته چې د مرگ ویره سیوری خور کړي بنادي او هیله
تنبتي . مرگ د ژوند د منزل وروستی پړاو دی او داسې لیوه ته ورته دی چې هرې مېرې ته یو
حل درېږي .
کله چې زه مړیم او زما په قبر و حشي گلونه غوړېدلې وي له هر شپانه نه زما هیله
داده چې کله زما له خاورو تېرېږي خپله شپېلی وغږوي او ستړي ژوند ته نوې دمه
ورکاندي .

۱۳۳۹

زه

له مانه غوښتل شويدي د ځان په باره کې يو څه وليکم، خو ماته تر څه د ځان په باره کې ليکل گران ښکاري. دا ځکه چې زما په ژوند کې داسې رنگينې نشته چې هغه به د لوستونکو لپاره څه خواږه ولري.

زما ژوند د يو عادي پښتانه ژوند دی چې ماضي يې له لورې، محروميو او دردونو څخه ډکه ده او حال يې په زړو دوسيو او ميزونو کې د نورو د خوشالولو او راضي ساتلو په کار کې تېرېږي. کله کله مې چاپيريال و تخنوي او يوه برېښنا مې تر سترگو کړي، زه دغه وخت قلم راواخلم او يو څو کرښې د خپل اولس د اوښتونکې تقدير په کتاب وليکم. دا وخت هغه بزگر ته ورته يم چې په وچه ځمکه کې د باران په هيله دانې کړي او دا ډاډ ورسره نه وي چې د آسمان او به به دده کروندې ورسپري.

هغه وحشي گلان چې کله نا کله په دې کرونده کې گوتوته راشي پخوا تر دې چې د چاپيکي يا گريوان ته يې ورسوم را څخه وچ او مړوي شي.

زما خصوصيت دادی چې د سپيدو غوندي له تيارې نه درنا پخوا ځم، خو کله چې لمر راو خپري زه به نه يم. زه له زمانې سره گړد چاپير را گرزم او دهغې د گرزېدو موزيک اورم، زه د دې موزيک لپاره موزونې ترانې ليکم، مگر د ځمکې زاړه قابضان چې د مرگ پولې ته نږدې شويدي زما له ترانو سره ضديت لري او هڅه کوي د دې نغمو او مستقبل تر منځ پوله واچوي. خوزه به تل د سپيدو په څېر د لمر دراختو ترانې تکرار کړم.

ژوندوکی پېښم

دا برسری او پښې لوڅی ماشوم ولې ددې قبر د پاسه ژاړي؟ دامری دده څه کېږي .
ولې دی په داسې چا ژاړي چې دده ځواب نه ورکوي او مهرباني نشي پې کولای !
دا ژوندي خلک ولې دده او ښکې نه پاکوي او سمه لار نه ورنیسي ؟
نه ، نه ، پرېږدئ چې خپل له دردو ډک راتلونکی سرنوشت ته وژاړي .
دی پوهېږي چې وروسته تر دې داسې څوک نلري چې دده په سر د زړه سوي او
همدردی لاس راکاږي . داسې سترگې نشته چې ده ته د مینې او مهرباني په نظر وگوري او
داسې سړی نه پیدا کېږي چې ده ته زوی او بچی ووايي . دی باید یتیمی ته تن کېږدي او لکه
خود رویه بوتی دو حشي طبیعت هر راز ظلمونه او جفاگانې وگالي . دی باید وږی ، تږی او
بې تعلیمه لوی شي ، دنورو تر سیورو لاندې ژوند وکړي او هیڅ ځانگړی مقام پیدا نکړي .
گرانه له دې ځایه لری شه ! دادمرگ او نیستی پړاو دی . دا دور کې او هېرې خوا
ته د مسایرو لار ده او دانسان دهستی او ژوند وروستی کوردی .
لرې شه ! لرې شه ! چې ددې زړې هدیرې سره او غمجنه سپلی ستا په ماشومو او
تانو احساساتو بده اغیزه کوي .
راځه ! راځه ! د زړه سره چې ددی لوگجن ښار په تیارو کوڅو او غمجنو کوټو
کې خپل دردونکې تقدیر ته لار ونیسو او بدل یې کړو .

کابل - ۱۳۴۰

دا عجیب انسان

د کائناتو په زړه کې لروبر خوځېږي، هر شی پلټي او له هر شي سره علاقه نښي، عمر يې ډېر لنډ دی، مگر هیلې يې پای نلري.

ډېر کوچنی دی، مگر گمان کوي چې په ټوله نړۍ کې نه ځایېږي. دومره حرص لري چې د گردې ځمکې په شتو نه مړېږي، مگر په پای کې د یوه گز ځمکې بندي شي؛

یادومره په ځان مین وي چې زرگونه وگړي د ځان تر گټو جار کړي او یاداسې تر ځان تېر شي چې خپل سر هم د نورو لپاره قرباني کاندې،

په تپه تیاره کې د نامعلوم هدف خواته روان دی او له مجهولاتو څخه پرده پورته کوي، خو لا تر اوسه داسې ځای ته نه دی رسېدلی چې ډاډ پیدا کړي. هر څومره چې په مخ ځي دده شکونه زیاتېږي او کله چې له ډېرو منډو ستړی شي بیانو د یوه مجهول تر مخ ودرېږي، په تشو او بې معنی خیالونو او تصویرونو ځان غولوي؛

کله چې پخپلو هڅو کې ماته وکړي ځان تر میاشي هم کوچنی ورته ښکاري او کوم وخت چې پرله پسې بریالی شي د خدایي دعوي هم کوي.

هر شی تسخیر و لای شي، مگر د ځان په تسخیرولو کې ناکام دی؛

ټول پیژني او هر شی څېږي، مگر ځان نه پیژني. د پراخو کائناتو په گډه کې نامعلومې خواته ځغلي او تر اوسه لا منزل ته نه دی رسېدلی.

دا عجیب انسان!

۱۳۴۰

زما نیمگړې ټرانډه

سبا به د نوي کال سپېدې خپله ځلانده او رڼه لمن زما د هېواد په غرو او رغو و غوړوي، مگر
زه لا د پسرلي استقبال ته نه يم آماده شوی؛

کليوالې پيغلې به سبا د غرونو لمنو ته و خېږي او د سرو خاتولو گلان به په څڼو کې و ټومبي ،
ځوان شپانه به له ورغاليو څخه خپلې رمې و خوځوي او د پراخو دښتو په شنه گريوان به يې
و بهوي؛

هغه لومړنۍ توتکۍ چې له تودو سپمو څخه راغلې ده درنځور شاعر جونگړې ته به ننوزي
او د پسرلي زيری به ورکاندي.

د پسرلي پسته او خوشبويه ورمه به د يتيم ماشوم په سپين چک او ضعيف وجود کې د منډو
او لوبو هوس را وپاروي او په پښو ، لاسو کې به يې نوې دمه و خوځوي ،
د تورو وريځو د چت په نيلى کې کيو کې به چې له هسک څخه مخ په ځمکه را پرانستل
کېږي ځای ځای په نيلى کوهيو کې د زانو کتارونه ښکاره شي او زلمي ښکاريان به له کليو
نه د سينونو او ځنگلونو لمنو ته را کاري.

د ژرندو د ناوو کنگل به مات شي او د ژرند گړي ماشومان به د ژرندې د ويالې په غاړه د
ژيرو گلانو گيلۍ و تړي؛

زرکان به د غرو له تودو ناوو څخه څو کو ته پورته شي او د کمرو د پاسه به د پسرلي په وياړ
سندرې و بولي؛

سينونه به خړې او به راوړي او د خپو له شونډو به د مستو او ښانو په څېر ځگونه را پورته شي
په دې شيبو کې به تاريخ خپله نوې پاڼه د زرو و مبارزانو او اولسونو د کارنامو لپاره را
برسېره کړي ، مگر زما تحفه به د خلکو د ارمانونو د لمانځلو لپاره نه وي تياره شوې او نا
تمامه به وي .

زما دردونه به ناويلی پاتې شي او زه به د پسرلي د پادشاه مخ ته تش لاس او ځوړند سر ولاړ
يم؛

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
زه نن کټ مټ هغه لامبوزن ته ورته یم چې په تپه تیاره کې د یاغي سین د خپو منگولو ته
لوېدلی وي او د وتولوری نه ور معلومېږي .
که څه هم زه لا تر اوسه د خپو خپېرو او خپلو پرله پسې هلو ځلو نه یم ستومان کړی ، مگر دا
ویره مې ورو ، ورو ډوبوي چې زما نیمگړې ترانه به بشپړه نشي او زه به د پسرلي سلطان ته
د خلکو د هیلو زرین مزی وړاندې نکړی شم .
اوه ، خلکوله ماسره مرسته وکړئ !

۱۳۴۱

ماشومتوب

کله چې د اوږي په توده غرمه کې له خپله کاره ستړی ستومانه کورته راگرزم، د کوشې ماشومان د لمر د سوځوونکو شغلو لاندې لوڅې پښې او برېښه سر بنسکته پورته په بل پسې منډې وهي. دلته د میندو واویلا نه رارسېږي او څوک غوږ هم نه ورته نیسي.

په دوی کې د ډلې مشر او د اعتبار خاوند هغه څوک دی چې ډېر ځغلي او تر نورو د گرمۍ او ستومانی زغملو زیات طاقت لري، مگر بیا هم ملگری نومېږي او څوک یې خان یا ارباب نه بولي او هیڅ امتیاز هم نه غواړي.

کله چې کوچنی وم او د نوپه خانگو کې میوو ته به مې لاس نه رسېده، د لوییدو او لوړیدو سخته تنده به راپیدا شوه.

انسان ډېر لوییدای او لوړېدای شي، خو کله چې لوی شو، بیانو د کوچنیتوب ارمان کوي خو کوچنی کیدی نشي.

رښتیا د لوییدو او جگېدو حرص څومره غولونکې او رېوونکې دی.

که ما کولی شوای هیڅکله به نه وم ستر شوی او تل به هماغسې کوچنی پاته شوی وم. آیا دا ښکلي ماشومان چې هر مازیگر د سین غاړې ته د شگو کورونه جوړوي ما به په خپله ډله کې ومني او زما د ورتک له کبله به دخپلو لوبو ځای بدل نکړي؟

آیا که دوی ما ومني مشران به په ما پورې و نه خاندي او لیونی به مې و نه بولي؟

پرېږدی، پرېږدی چې زه کوچنی شم، تاسې چې د لوییدو هوس لرئ پر مخ لاړ شئ او لوی شئ.

کابل-۱۳۴۸

وروستې اوښکې

د ژمې شپې ورځې وې، ځمکو او کروندو د واورو سپینه پرستن اغوستې وه. سره او تیزه سیلی چلیده. په سین کې د کرلونو سترې سترې جالې رابهيدي. د مارپيچ سین په غاړه د ناقلو بزگرانو د لوخو جونگړو ته د کلي د سباوون لوگيو غمجنه منظره ورکړې وه. خړې سرې هوا او د باد په څپو کې د سبایي د تنورونو لوگيو او له دې سره دوچې واورې د بخرکو نڅا د ناقلو د خټو کورونو ته داسې منظره ورکړې وه لکه دهندو کش په توفاني هوا کې چې لويې پرښې او کمرونه د گردلې په منگولو کې راچرمورل شوي وي.

د شاداد د لوخو يواځنې ځانگړې کچه د توفاني باد تریرغل لاندې داسې خوځېدله لکه چې ساخلي. د باد له هرې غوټې سره به د کې اندامونه و خوځيدل او په چت پورې راځورند د مالگې او مرچو کدوان به يې چې د تناره همېشني لوگي تور کړي وو، سره وو هل او يوه زړه بدوونکې موسيقي به يې خوره کړه. د باد او توفان دهيت له زوره د کلي سپي د بوساړيو او خشاکو په سوريو ننوتې وو. ژمنيو چوغکو او کورنيو چرگو په بوټو او دلوخو په خټلو کې ځانونه پټ کړي وو.

زرغونه ابې په لوگجنه لوخي خونه کې ناجوره پرته وه. وجود يې پرله پسې تېو او د نېستمنۍ اوږده مصيبت ويلې کړې و. سترگې يې د سر په کاسه کې ننوتې وې، د پوزې چمبريې لکه تيره تيغ ځان نری کړی او شونډويې پريز تورخرو کې نيولي وو. په سترگو کې يې د ژورې ويرې علامې راپيدا شوې وې.

دری واړه لورانې يې سرته ناستې وې. مشره لوريې د مور په برخه ليک پوهيدله، مړې او ښکې يې په غومبرو رابهيدي. خو کوچنۍ لوريې ډېره ماشومه وه د مرگ او ژوند په حقيقت نه پوهيده. کله کله به يې په مصيبت څپلې خونه کې آخوا د پنخوا و دانگل او کله به د ناروغې مور په مخ ورپريوته او مخ به يې پر مخ ورکېښود.

دهستو گنې کچه ترخولې دتناره له لوگي ډکه وه، مگر توده نه وه.

دزرغونې پر مخ دسړو او ښکونو نه تمایدونکي کاروان راروان و او دسوځوونکې

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق

تې په لمبو کې یې د خپلو ماشومو لورانو د نامعلوم مستقبل په باره کې فکر کاوه .

« څوک به کالي ور مينځي ، له چا سره به اوسي ؟ او په چا به واده شي ... » په فکر کې به سابندي ورپیدا شوه ، ستونۍ به یې وپرسېده او نری او بنکې به یې په غمخپلو وینتانو ورگډې شوې .

د مړینې او گور د اندیننو تصوراتو بیچاره بنځه د نامیندی او بېکسی د توفان په لړو او وریځو کې راچاپیره کړې وه او په دې سخت اضطراب کې د تېر ژوند ترخو خاطراتو د غمونو په منگولو کې مروړله .

د پیغلټوب وختونه ورپه یاد شول . د کله او کوچیتوب وختونه یې سترگو ته ودریدل . د کام ، تربرونو ، کورنۍ ، خویندو او وروڼو خیرې یې تر سترگو شوې . د اوسانو ، وریو او میرو درمو څوړنې واوریده . اوسنی پرديسي او دخپل لري وطن د غرونو ، رغونو او اوردو لارو تصور یې وکړه . د خاوند جفا ، وچه او څیره وزه بیا په تېره دهغه اوسنی نامردانه غیاب یې خاطرته راغی . غوښته یې آواز پورته کړي او چیغې ووهي او دراغلی خطر مخه ونیسي ، خو نور وخت تر دې تېر شوی و ...

غوښتل یې کښېني او خپله کوچنی لور په غیر کې ونیسي ، خو ونه توانیدله ، په فریاد یې پیل وکړ ، آوازی یې غلی شو او ژبه یې ونښته . ویې غوښتل خپلې لورانې وگوري او دامصیبت ور وپشي ، خو په سترگو یې توره تیاره وغورځیده او هیڅ شی پکې ښکاره نه شو . په توره ډره باندي یې خپله کوچنی لور ولیدله ، کاته یې چې له یو هسک پان نه دخړو اوبو خونړي گرداب ته ورولویده ، چیغه یې وکړه ، مگر ژوند یو دهغې چیغه وانه ورپده ، یواځې خو وروستيو اوبنکو دهغې چیغې اوریدلې وي .

بالادوری-۱۳۳۷

غلی شوی بلبل

ډېره موده کېږي چې دا سندرغاړی بلبل غلی شوی او مرور شوی دی. دی په سختو کلونو او غمخپلي دوران کې زما د فریادونو ملگری و. کله به چې خاتول وغوریدل او د پسرلی او بانو وریځو به د دښتو ترخو او ځو ځانو ته وخنډل؛

کله به چې د کوچیانو کېږدی د غرو په لمنو کې پلنې شوې؛
کله چې د مني په مهال د ایل بندونو څخه کوچیانو له خپلو کلهو او ماشومانو سره خپل بې انجامه سفر د تودو سپمو خواته بیا پیل کړ؛

هماغه وخت به زما بلبل د ژوند د غمونو او غمجنو خلکو ترانې پیل کړې او تر هغه به چیغېده چې زما د سترگو په چينو کې د اوبنکو تالاب وچ شي. ده هڅه چېرې او هېڅکله یواځې پرې نه ښووم.

کله چې د خپلې مور په مرگ وژرېدم ده هم راسره وژرل او کله چې د بدمرغو وگړو، لارور کوفرادو او ناورین شویو کسانو پر تور تقدیر باتدې وځوریدم ده هم زما د سوي گوگل په قفس کې وزرورپول او پخپلو سندرو کې یې د انسان غمونه وپالل.
کله چې د ژوند تیارو ماته د مرگ دروازې پرانیستلې ده ماته د ژوند او امید سندرې بللې و د بري او پرمختگ ډاډېې را کاوه.

کله چې زما د ستومانه ژوند توفاني بیړۍ دامن په ساحل لنگر و اچاوه او ما پر خپلو غمونو دروازې وتړلې، دی غلی شو او بیا یې د سوز او اورونهد کې ترانې ونه بللې.

انسان پر سترو غمونو باندي د بریدو لپاره نړۍ ته راغلی دی. هیڅوک نه شي کولای چې په مړه گیډه او ډکو سترگو د هغو لطیفو او رنگینو مارغانو سندرې واورې چې یواځې د مبارزې او غمونو د واپ لارویانو ته ویل شوی دی.

۱۳۴۱ کال

لله څوک چې نه مري

دی په یوه نمجنه جونگره کې پروت و، زاړه پوز کې یې ږدې زخمي کړې وې، څوک سې پوښتنې ته نه ورتلل او له چا سره یې د ژوند سودا لاهم نه وه. دده ټوله هستي همدا جونگره او د غزلزیو توربخن کتاب و، چې د نغري لو گيو تور او کرغیرن کړی و.

ده زوی، پلار، ور او هیڅوک نه درلودل او د ټولو مینه به یې فقط په هماغه کتاب ماتوله. ده د خپلې تیاري جونگرې له گوټ څخه نړۍ لیدله او د هر چا د کوگ په حال خبریدی شو؛ ده ته د یتیمانو او کونډو دردونه او د اورو او تندو سوی معلوم و، ده دوزخ او جنت دواړه پپیگدل او په دې راو ښه پوهېده، چې څنګه د آسمان له وریځو او ستورو سره خبرې وکړي او په څه توګه د شپو په تیاره او چوپتیا کې د مرورو او محرومو انسانانو اګدیننو ته لار پیدا کړي.

دی پر خاکو پوهېده او د هر چا د ژوند خوږه او ترخه ورم معلوم وو، مګر هغوی دپ نه پیژانده او دده په راز نه وو خبر.

ده د ډبرو بزگرانو، شپنو او لاپوزلو انسانانو په دردونو باندې ا. ښکې څخولې وې او د ډبرو رېرونو په اور کې د نورو لپاره سوی و، مګر هغوی هیڅکله پوه نه شول چې دی له دوی سره ژاړي او یاد دوی د پاره سوخي.

هغه ورځ چې ده د جوگګرې له کوچنۍ کړکۍ څخه هلته لرې د آسمان په لویديځو څنډو کې د بهاندو سرو اوریځو د قافلو تماشه کوله بې باکله له سترگو څخه او ښکې راو بهیدې، هڅه یې وکړه چې خپلې ځمکې ولیکي، مګر گوتې یې په قلم و نه گرځیدې، غوښتل یې څه ووايي، خو هلته هیڅوک نه و چې دده خبرو ته غور کېږدي.

د سباوون لمر نوی په کلي غوړیدلی و چې خلکو د جومات په گوټ کې پټ پټ یو بل ته سره وویل،

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
هغه خوار گوتې مې شو... هغه لیونی مې شو... هو! په کرار شو، خدای دې وبخښي.
سودایي و...

دده له مرگه خو ورځې وروسته بیا په جومات کې دده د ژوند خبرې او خاطرې یادې
شوې، یو نابلد پردیس چې هلته ناست و سخت په غصه شو او په لوړ آواز یې نارې کړې:
اې خلکو! تاسو په غلطه روان یاست! هغه نه دی مې او نه مې او بیا یې دده دا ترانه لوستله
:

«زه هره ورځ ویلي کېم؛

هر څومره چې زمانغمې د خلکو په پرگنو کې پراخېږي، زه هغومره دهغوی په زړونو او
تصوراتو کې ژوند کوم؛

هغه وخت چې زه بېخې د خلکو له سترگو ووخ؛

د خپلو نغمو سره به د کتاب په پاڼو کې ژوند کوم؛

وه نه مېم، زه نه مېم، زه ابدی ژوند ته منزل کوم؛

کوم وخت چې زما اشعار ستاسې دردونه وسپړي؛

او هغه وخت چې زما ترانې په تاسې کې یو خوځوونکې تأثیر واچوي.

هلته باید تاسو پوه شئ چې زه ستاسو په حساساتو کې ژوندی گرځم؛

زه شاعریم او نه مېم...»

اختر مبارکي (۴)

گرانې ماري !

نن داختر ورځ ده او زه په اورېدو اندېښنو کې ايران ناست يم. خوله مې د چوپيا پياوړو منگولو تړلې ده او دا امکان يې له ما اخیستی چې داختر مبارکي در کړم .

کله چې ته زما کوټې ته راغلي او زه دې په اورېدو اندېښنو کې ډوب ولیدم داسې فکر در پیدا شو چې زه به بیا د چا د شوخو نظرونو غشيو ژوبل کړی يم او دا ځکه چې تازما د مینې د سمندر سر کشې څپې لیدلې او په دې پوهېږي چې زه شاهريم .

زه ونه خو ځیدم او نه پوهېږم چې څنگه د خپلو نا کرارو او ژوبلو اندېښنو غمجن تصویر تاته و بنیم ؤ نو هماغسې گونگ پاتې شوم او لا تر اوسه مې ستا دهغې نامیندی لپاره زړه سوځي .

ما وبخښه ! زه شاعر يم او کله کله د اندېښنو په نیلي سپرېم او له تاسو څخه تښتم . داسې وختونه ډېر راغلي چې زه ستا په مینځ کې ناست يم، مگر حواس مې د وطن دلورو غرونو د پاسه د وریځو هغه یرغلونه څاري چې لکه سر کش سیلاوونه مخ په ځوړه د درو په ناوو کې ځغلي او د بزگرانو په کلیو، کورونو ووردانگي . کله چې لږې پر ټولو سیمو وغوړېږي د بادونو او توفان کړیکې مې تر غوږ شي، پدې وخت کې مې نظر هغه بوډا بزگر ته ځیروي چې د تورو لږو او توفان په چپاوو کې د کلي لار ورکه کړي او د مرگ ژورو گړنگونه ته ولوېږي، دی بیا هیڅکله خپل کور نه ویني او دهغو ماشومانو نغری هیڅکله نه تودېږي چې خپل سر سیوری یې د تل لپاره بایللی دی .

ستا لپاره په دې خبرو پوهېدل گران کار دی او دا ځکه چې تاد ژمې په خپلو کې بیاي پښې له گودر څخه اوبه نه دې راوړي او په کلي کې دې درويزه نه ده کړې. تاد خان په کرونده کې وزي نه دي ټول کړی او پردي بارونه دې نه دې چلولي . تاد هغه پلار په مرگ نه دې ژړلي چې په غرو کې تور مار چيچلی او یاخوني پړانگ څیرلی وی .

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
تاداسې ورور نه درلود چې زور وروپې سر او خوله ورمات کړي وي او بې انتقامه
پاتې شوی وي. تاداسې خور نه لرله چې په زبردستی له کوره بیول شوې او واده شوی وي.
نو ځکه د خوبنیو په شیبو کې زما د غمجنې چوپیا په راز نشي پوهیدای او زما په باره کې
تور شکونه درپیدا کړي؛

که زه پخپله خوبنه وای ما به اختر نه وو کړی او چاته به مې دهغه مبارکي نه وه
وبلې؛

همداوس چې ته د اختر غرمې ته پخای کوي زمونږ د گڼو اولسونو زیاتره کورونه
دلورې او نیستی په اور کېسوځي او زمونږ څخه د جلاوالي احساس کوي. زه له دې
جلاوالي څخه سخت شرمیږم او هیله لرم داسې زلزلي راو پارېږي چې زمونږ او دوی تر مینځ
پولې او تور دیوالونه ونړوي از مونږ له دوی سره تر یوه بام لاندې په یوه رغولي کښېنوي.

پرو سب کال په همدې ورځو کې یوې ماشومې نجلی زمونږ په کوڅه کې زمونږ
د کوچنۍ وږی^(۵) کالیو ته ایران، ایران کتل او ما دهغې په سترگو کې د ناپایه نامیندیو او
محرومیت تور تصویرونه له ورايه ولیدل.

سب کال به بیا ملیونونه ماشومان زمونږ په هېواد کې د بېایانو د زامنو کالیو ته په
حسرت وگوري او ورته و به سوځي.

په بنارونو کې به دلور و مانیو نه د پلاوونو او عطرونو وږمې په لویو و اتونو کې بیا ډېر
بې وزله لاروي و ځوروي.

د سپینو او دنکو دیوالونو تر مینځ به ډېرې شتمنې او مستې پیغلې د خپلې عاسقانو په
محفل کې ونڅیږي او په همدغو شیبو کې ډېر مزدوران دلورې او مرضونو په تېبو کې
وسوځي.

دادی زمونږ اختر او دغه ده زمونږ د مسلمانۍ واقعي څیره!

نه پوهېږم چې دا ځینې خلک ولې په دې درواغجنو خوبنیو ځانونه غولوي او هغوی
ته هر کلی وايي؟

زه شرمیږم چې داسې اختر مبارک ویولم او دهغه زیری تاته درکړم.
رائحه گراني لکه څنگه چې ما ستا مینه له خپلې وینې سره اخشلې ده ته هم زما

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
ارمانونه له خپلې وینې سره گډه کړه او اجازه را کړه چې ددې بدمرغ اختر د ترخو شیبو
د آسانولو لپاره هغه اور ستا په زړه کې ولگوم، کوم چې د هلکتوب له ورځو یې تر اوسه
پورې زما په گوگل کې لمبې وهلي او زه یې ځورولی يم.
راځه دا اختر د عبثو خوښیو کې د گډون پر ځای هغه غمونه د وطن له محرومو
خلکو سره وویشو چې د څو تنو داړه مارانو له خوا پر هغوی باندي بار شويدي .
راځه له ځانه ووزو او د بشري جهان د ناپایه سمندر له څپو سره یو او ابدی شو .
راځه په گډه د زمانې هغه سندرې خورې کړو چې په درو او کلیو کې د نیکمرغۍ
زبری خپروي او اولسونو ته د مبارزې او د بري ایمان ورکوي .
راځه هغو انساني سیلاوونه ته لار پرانیزو چې د مانیو د خاوندانو زړونه ریردوی او
د طبیعت د ایلولو تر پولې پورې د منډې میدان لري .
که ته د همداسې پړاوونو په لندولو کې له ماسره ملگرې شي زه حاضر يم چې ددې
سفر په هر گام کې تاته مبارکي درکړم .

کابل ۲۱.۱۰.۱۳۴۵

۴- دغه څو ټوټه شاعر خپلې میرمنې ته لیکلې ده .

۵- وری د شاعر د لور نوم .

د ښکال رقاصې = کماري چتراته

په مانن ستر غمونه راچاپېر شوي دي . د دې غمونو په ناپايه لړو کې د لارې لوری
رانه ورک دی او ستالمنې ته خپل مات لاسونه درغځوم .
زما زاری و مننه او پر پرده دازما او چت سر چې هیڅ سرکش او زورور ته نه دی کوز
شوی یو ځل ستا د هنر درشل ته ټیټ شي او ودې لمانځي .
ماته ونخېږه او پر پرده یوه شېبه خپل اوږده غمونه ستا د ناپايه او توفاني سمندر په خپو
کې ورک کړم .
ونخېږه ! دلسي ونخېږه لکه د آمو سترې خپې چې زما د هېواد لوړو او برېښو
غرونو ته نخېږي ؛
داسې ونخېږه لکه د بدخشان د منو او مانز غوټې چې د پامير د پسرلنۍ وړمې خپو ته
ناڅي ؛
داسې ونخېږه لکه د واورو ښکايې پاغوندي چې زمونږ د ستر هندو کش په نيغو
درو کې د ژمي هیت ته نخېږي ؛
داسې ونخېږه لکه زما د هېواد د خاورې په ذره ذره کې چې د آزادۍ تلو سه ناڅي ؛
ونخېږه او زما ناپايه ستومانۍ له ما سره ووينه . مه پر پرده چې د بندي مرغه په خپر
د نورو د خوبنۍ لپاره په پولادي پنجره کې زما وزر توی شي .
زما قفس ته د خپلو زنگونو شرنګی راورسوه او زما په پولادي زندان کې دانسان
دلويۍ او کرامت انگازې خورې کړه .
زما د احساس توفانونه د خپل نکاي او ابدي هنر په بستر کې و خوځوه او پر پرده چې
په بې خودۍ او مستۍ د خپل پولادي قفس دروازې ماتې کړم او په گڼه د خلکو د آزادۍ
ترانې در سره و بولم .

کلکته - ۱۹۶۶

راشۍ خپلې سندرې وپولئ!

له لرې نه د مارش آواز رارسېږي، د موزیک د ترانې موجوده لکه سمندري خپې چې د غرونو پر لمنو وردانگي د ساده نندار جيانو له سړو سينو سره سروهي.

په دې ترانو کې د عسکو وگړو او عینو حوادثو ستاینه کېږي او سادگان لکه درمي گډې بې ارادې سرورته خوځوي. زما زړه هغه بېحرکته سوږ غردی چې کلونه کلونه د دې احمقانه ستاینو پرله پسې بهېرته ولاړدی او هیڅکله له خپله عایه نه دی بېخایه شوی؛

په دې ترانو کې د بزگرانو رېږونه، د شپنو هلې هلې او د مزدورانو له ویاړه ډک ژوند نه ستایل کېږي؛

زما د بېخوبیو او ستومانیو، زما د لاس د تناکو او پیاوړو متوپه باب د ترانې او مارشونه هیڅ مضمون نه لري؛

ماتر او سه پورې په هیڅ ملي سرود کې د خپل اولس آوازونه نه دی تورېدلی؛
د مارشونه د غلو، داړه مارانو او تیار خورو د غرور د تندې د ماتولو لپاره تیار شويدي، دا انسان ته د آزادی لار نه وربښي، بلکه غلامی او بندگی ته یې وربولي، دا په خلکو کې د حریت او آزادی روح وژني، دا د جگو سرونو ټیټول او پولادي ملاوو ماتول ږي، دا د زورورو د استبداد افسون او د حاکمانو د خودخواهی جنون دی. ځکه ماته د مارشونه که څه هم زما په هېواد کې ترکیب شوي دي پردي بنسکاري او نه یې اورم او دهغه مغرور و ترانو څخه کرکه لرم.

آخر زما وطن چېرې دی؟ زما کار څو ک ستایي؟ او زما د زیار لپاره څو ک ترانې لیکي؟

هغه مارش چېرې دی چې ماله خپل اولس او ستر هېواد سره ونښلوي؛
راشۍ چې خپل مارشونه ولیکو؛ راشۍ چې خپل زیارونه و ستایو؛ راشۍ چې داسې سرودونه او ترانې ولیکو چې په هغو کې د خپل ځلاند مستقبل لویه لار و وینو.

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
راشئ چې خپلې ترانې و بولو او د هغو په بللو کې هغه ټول خلک راشریک کړو چې
د آزادو ترانو له بللو څخه محروم شويدي او اوس د خپل تور سرنوشت په اوږده شپه کې
د شپیدو د راختو سندرې بولي.

راځئ هغه سرودونه هست کاندو چې مور له خپل لوی هېواد له خپلو خلکو او ټول
بشریت سره یوځای کوي؛

راځئ د سولې، عدالت او ورورۍ سندرې و بولو او د خلکو د دښمنانو نه پخلا
کېدونکو زړونو ته د خپل اولس د برم او بري زازله ورننه باسو.

راځئ سندرې و بولو !

کابل-۱۳۴۴

د ژوند وروستی پیغام

شپه وه... توره شپه وه

د بادون په غورها او دوریځوپه منډو کې د آسمان ستورو د غم توره بړستن اغوستې وه، د بڼتې او غرونه د شپې په گڼپه کېورک شوي وو، سندرغاړي حشرات غلي شوي او مرغانو غاړې نه وهلې.

د کلي سپېڅلې هوا، شین او ځلیدونکې آسمان، بڼایسته شپه او بڼکلی چاپیریال گرد سره د طبیعت د غضب لاس ته لویدلي وو.

گړندی توفان راروان و او یوه دوزخي تیاره یې پسې راڅکوله. دهیچا او هیڅ شي آواز نه پورته کیده.

شاعر په داسې یوه زهرجنه او ویرځپلې فضا کې دخپل ژوند د ترانو او دردونو کتاب پر نیستی او دیوې ژیربخونې ډیوې تر رپېدونکې رڼا لاندې یې دخپل ژوند وروستی یادگار لیکه:

«اته کاله پخوازه ستاسې بڼایسته کلي ته راغلم، ما دلته دهستو. نې خیال نه درلود، ما یوازې دو مره غوښتل چې ستاسې د بڼایسته بانډې نه دیوه بڼکلي شعر د لیکلو الهام واخلم. مگر ماته ناڅاپی پېښو په دې کلي کې دنامسیرو هیلو او هوسونو دنیا جوړه کړه. د دې دنیا بنیاد ستا مینې کېښوده او ما د همدې مینې لپاره په نا آشنا خلکو او نابنده سیمه کې ځان دنایاه غمونو منگولو ته وسپاره.

ستا دپاره مې ستا کلي، ستا غرونه او سیمه وستایل او تاته مې خپلو ترانو کې نه هېرېدونکي او ابدی افتخارات درواړول.»

سیلی ورو ورو زور اخیست او تیلره شپبه په شپبه زیاتېدله، غمجن قلم تر ژیرې رڼا لاندې دیوه نامیند شاعر د ژوند وروستی او ریرې اندینې داسې پسې لیکلې:

«بڼایي هغه وخت چې زما هډو کې خاورې شوي وي، هغه وخت چې زما قبر خلکو څخه ورک او هېر وي، هغه وخت چې څو پسرلي، دوبي او ژمي په ماتېر شوي وي

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
- د شعلا پتنگان او د ښکلا مینان به زما خوازه او ترخه اشعار ولولي. ښایي زما اشعار او ترانې د ډېرو څېرو انسانانو عواطف نرم کړي، ډېرو وژروي او ډېرو وځنډوي، مگر د لوستونکو خوښي او خپگان به ماته هیڅ گټه نلري، له ما سره آسمان خپل ظلمونه کړي وي، سړې او تودې به راباگدې تېروي، د پردیسی او خوارۍ سلگۍ به ې وهلې وي او په بېکسی او ناپېژندگلوی کې به مړیم.

رښتیا، آسمان دا بې عاطفې او بې شعوره موجود څومره ظالم او بې پروادې. نن چې زه د خپل ژوند ترانو وروستی کړنې لیکم ده د شپې په ستورو د حسد پرده غوړولې ده او سندرغاړو حشراتو ته یې ویلي دي چې غلي شی او مایوازي پرېږدئ.

تیاره شپه، وریځ آسمان او وحسي توفان زما د نږدې مرگ سانې غږوي او د ډیوې ژیره رپېدونکې رنزا ما ورستیو سلگیو ته هر کلی وایي.

راځئ، راځئ زما نا کامو هیلو چې پدې ورستیو ترخو شپبو کې خدای پاماني سره وکړو او تر ابدې سره هېر کاندو.

اې زما دردمنو سترگو! یو ځل، آخر یو ځل د وریځو زړه وڅیړئ او ماد آسمان د ستورو سره مخامخ کړئ چې د خپل جمال پرست جوق تنده پې ماتخ کړم.

ای توفاني بادونو! خپله مخه د سهیل خواته واړوئ، تر غرونو، سیندونو او ځنگلو تېر شی، زما د عمر ویر څپلې افسانې در سره ولېږدوئ او زما د وړ کتوب په ټاټوبي کې یې زما همځولو او د وړ کتوب ملگرو ته و سپاریئ.»

د پردیس ترانه لیکونکې قلم په همدې ځای کې ودرید، توفان د جونگرې کړکی ماته کړه او دوه ډیوې یو ځای تپې شوي.

کابل-۱۳۳۶

د اباسين سپېدې

سپېدې نوې چودلې وې چې اباسين ویده شوي دردونه وپارول او د سباوون زرمې چې د سین له مستو ډپو راغبر گېدلې ناويلي رازونه وسپړل.

بزگر د خپلې خپړې په مینځ کې د مهاجرو مرغانو کړنگهار له خوبه راپاخاوه، سترگې یې و منبلې، په ډډه شو او بیا لکه د پر بکیو لمبه انڅاپی په خپل بستر کې ودریده.

سترگې یې پرانیستلې، د آسمان په ختیځه څنډه کې یې نظر د سپېدو په سپینه پتاره

و نښت، سره راتاو شو او یوه اوږده دمه یې واخیستله، سپېڅلې هوايي ویده قوتونه په مټو کې

و خوځول، له خپړ نه راووت، د اباسين کوره او لیونۍ خپې یې تر سترگو شوې، پاس

یې وکتل د نیلي آسمان لویي او در نښت سخت ولرز او، د لویديځ په څنډو کې یې د ستورو

په آزادو حدودو نظر و نښت او ناڅاپي یې ځان ته پام شو. سترگې یې واوښتې، گنگ یې

بدل شو، شونډې یې ورپېدې، لاس یې واچاوه او دخپل کمیس گریوان یې تر لمنې پورې

وشلاوه. غوښتل یې ځان د اباسين خونړیو څپو ته وسپاري او د سین په آزادو څپو کې د

اسارت شرموونکې ټاپی له خپلې لمنې څخه لرې کاغدي، مگر یوه نامعلوم احساس یې په

شونډو باندې دیوې ترخې مسکا څپه و غغلوله. سترگې یې د سر په کاسه کې راخرخېدې

او شونډې یې په خوځېدو شوې :

زه په دې لویي او بې پولې نړۍ کې بندي شوی يم. زما سترگې یې ړندې کړي دي.

زما په لاسو کې انکړۍ اچولي او زما په اوږو یې درانده پټې رابار کړيدي. زه د بل لپاره

اوسم او د بل لپاره مرم.

لکه په شپې پسې شپېدې راځي او شپېدو پسې لمر راخپري په بندگۍ او اسارت شپې

هم آزادي راځي، مگر د انسان د اسارت شپه د طبیعت تر شپې ډېره اوږده ده.

اوس چې زما په مټو کې ویده قوتونه سر راپورته کوي گوندې داتور ځگځیرونه به

ماتېري او د آزادی د لمر ختو وخت به رانېردي شوی وي.

راو خپښه، ای مقدسه لمره راو خپره؛

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق

پرېرېده چې زه د اسارت تو عگځیرونه پخپلو پښو او لاسونو کې مات کړم.
پرېرېده چې په دې آزاده نړۍ کې آزاد اوسم، آزاد ژوند وکړم او آزاد مړ شم.

۱۳۴۱

ژېړې پانې

هر کال همداوخت کله چې د ونو پانې ژېړې شي زما په روح کې د غلي شوی تور
توفان ځپې يو ځل بيا سر رااوچت کړي او ماله ماڅخه وباسي او لکه له زا که وتلې بېړۍ
هماغه ځای ته مې بوزي، له کوم نه چې دې ځای ته راغلی يم.

ډېر کلونه وړاندې زمونږ د کلي په ختيځ ډاک کې د کوچيانو کلهې بنکته شوې
وې. د کلي د ماشومانو يارانې له کوچي ماشومانو سره نوی رنگ او بل کیفیت پيدا کړی
و. هر سبايي به دلمر له تودو څخې سره سم زمونږ او کوچي ماسومانو ډلې په خوني خوړ کې
سره يو ځای کيدې، کله به تر غرمې هماغلته د خوړ په شگو او خاورو کې لوبيدو او کله به
د کېړديو چا پير يال ته ننوتو د مېرو، وريو او جونگيانو په ځورولو او ترهولو به بوخت وو.

ماشومتوب او دهغه د طلايي شېبو تصورات، منډې رامندې، پرله پسې جنگونه او
ژر پخلا کېدل، د کوڅې، خاورو او خټو شوق زما لپاره يوه بنکلي بې انجامه دنيا ده چې
په رايادولويې هيچانې کېرم او داسې رابنکاري چې زه بيا ماشوم شوی يم.

هغه وخت زه لا د مينې او هجران په نعنې نه پوهېدم او ما لا د عشق شربت نه و
ذنبلی. يواځې يوه خوشالوونکې تودو څخه را کې پيدا شوې وه. د نجونو مر کې او ناسته به
بڼه راباندې لگېده. ورو ورو مې د خپلو همخولو لوبې پرې بنودلې او د کېړديو له نجونو
سره مې مينه زياته شوه د لوبو ملگري مې خوښ کړل او له «لبنتي» سره له خوړ نه هغه
خوا دوريو او سيرليو لوبغالو ته ورواوبنتم. څو څو ځله مې «لبنته» له کېړدۍ څخه کلي
ته راوسته او په وار وار زه له هغې سره کېړدۍ ته لاړم.

مونږ به په گڼه د دوی کېړدۍ ته نېردۍ د شگو کورونه جوړول. مازيگري به زه ترې
راجلا کېدم او د خپلې کلي عمومي دروازې ته به راستون شوم. په وروستيو ورځو کې
مازيگرنی بيلتون راته گران شو. کلي ته په نفرت او کراهت بېرته راگرزېدم. زړه به مې
غوښتل چې هماغلته د تورو کېړديو په ورغاليو کې له «لبنتي» سره پاتې شم.

«لبنتي» کرار کرار زما په زړه کې تاندې وغځولې او داسې پياوړې ونه شوه چې

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق

زما په ټول وجود کې یې خانګې او ولې خپرې کړې.
یوه ورځ چې مورن دواړه د کلي لورته راروان وو وومې لیدل چې د «لبنتي» سترګې له
اوبنکو ډکې شويدي، خپل زړه ته مې پام شولکه بندي مرغی په غورځېدو او ټوپونو سر
شو.

- ولې لبنتي؟! ولې رارې!؟

- ته یې نه وینې چې د ونو پانې ژیرې شوې دي؟

- هو وینم یې، څه شوي دي؟

- زمونږ د کله و وخت رانېرې شوی دی. مورن به له دې ځای نه ولاړ شو.

ما هیڅ ونه ویل او مورن دواړه په ژړا شوو. ملر مورن نه پوهېدو چې ولې ژړوو. ژیر و پانېو

زمونږ په خولو مهر ونه ولګول. ساړه بادونه راوالتل او مورن یې سره جلا کړو.

دوه ورځې وروسته د کوزیانو کله یې بار شوې. واشومان او زرلان یې په بارونو

د پاسه وتړل او په یوه ستوې لیکه کې د پراخ بیابان پر نړۍ لاره د ختیځ لورته وکوچېدل. زه

ورته ولاړوم، ژړل مې، هیچا زما پر مخ لاس تېر نکړ او راپام یې نه شو. دلومړي ځل لپاره ما

د بېلتون ترڅه او یو څوونکې مزه وازمويله.

لاتر اوسه چې په سر کې مې سپین وینبتان پیدا شوي دي د ونو ژیر و پانوته ریردم او

هر کال یو ځل ورته ژړم.

کابل-۱۳۳۹

مروړ شپږ

د مازيگر ژير او غمجن لمر ورو ورو د هوارو دښتو لمنو ته راكوزېده، د كلي له شاوخوا ډاگونو څخه د مېرو او وزو رمې كلي ته راستيندلې، د پراخو دښتو د پاسه دوړې او بادونه روان وو، په څېره او خيړنه هوا کې د لمر ټيكلې لكه ژيره دايره برينېده. «تور» د كلي وړاندې د جومات تر څنگ له ملا امام سره ولاړو.

يوه زړه پرستن او شلیدلی ليمخی يې په شا پورې تړلي او يوه پيوندې بنۍ يې تخرگ ته اچولې وه، څم سپی يې د لارې په مينځ کې پروت و، لويه خوله يې پرانيستې، ژبه يې رايستلې وه او ژر ژر ستمېده. ناڅاپي به په ملا باندي وړبرگ پو او ورته و به غورېده، بيا به تور ورته په غصه شو او له ملا څخه به يې منې كړ.

زه نه پوهېدم چې تور به پخپله اوږده مرکه کې له ملا سره څه ويلې وو، مگر وروستی خبرې يې ډېرې درنې او پريكړونې وې.

تور وويل: «ملا صاحب! ما خپل هلكتوب او ځواني په همدې خلكو کې تېر كړل او ډېر كلونه مې د دوی رمې وپوولې.

هر ځل چې د كلي په رمو او اوښانو غله لويدل زه لومړنی سړی وم چې په هغوی پسې ووتم. كله چې د دوی درمو په ورشو کې يو خوني پړانگ پيدا شو زه وم چې پسې او ورځې مې يو كړې، ترڅو مې هغه ونه نيو خوب رانغی او سرمې ونه لگاوه.

بيا كله چې غلو د كلي په شاوخوا لارو داړې اچولې زه وم چې خپل سرمې په لاس کې ونيو او د غلو مشرمې كلي ته تړلی راووست.

زه وم چې بې بوټونه مې بوټي و كړل، له بې كور سره مې خټې و كړې او له يتيمانو، كونډو، رنډو سره مې رمې وپوولې.

بيا زه وم چې له وړيو سره مې خپله ډوډۍ نيمه كړه او تېر بوټه مې په وچو ډاگو کې اوبه ورسولې، له مريضانو سره مې شپې سبا كړې او له ويرجنو سره مې وژړل. مگر كله چې وړی شوم، ناجور شوم، ناداره او بريند شوم له هيچا څخه مې ونه غوښتل او هيڅ لوري

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
ته مې لاس ونه غځاوه.

داسې وخت راغی چې زه ځانگړي ژوند ستومانه کړم او ومې غوښتل چې پدې خلکو او عزیزانو کې ځانته د ژوند امسا پیدا کړم. ټولې دروازې زما پر مخ وتړل شوی، هیڅ مور او پلار پیدا نشول چې ما زمني او هیڅ پرونی پورته نشو چې ماته خپل سیوري لاندې پټ کړي.

همدا وخت و چې مادا کلي او دهغه خلک وپیژندل.

افسوس! زه نه پوهېدم چې دوی د میرو، رمو او اوښانو کتارونو ته سر ټیټوي او د خلکو خدمتگار نه پیژني.

زه نه پوهېدم چې زما شجاعت، زما تور، زما وفا او زما اوږده خدمتونه ددې خلکو مینه نشي گټلای. مگر اوس چې لا زما په مټو کې د ځوانۍ مستي نه ده غلې شوې، تر اوسه چې زما منگولې او مړوندونه زما لپاره خوځېدای شي او لا تر اوسه چې زرو او پیاوړې پلې لرم باید له دې سیمې څخه ووزم او خپله ځوانۍ د خپل نږدې سپین بڼر توب لپاره سترې کړم.

زه نه راستنېږم، ځم او خامخا ځم. داسې ځای ته ځم چې ددې ظالمانو درمو گردونه او د کلاگانو سیوري رابانې ونه لوېږي.

داسې ځای ته ځم چې هلته د میرو او اوښانو بیه تر زرو او زره سوانو خدمتگارانو جله نه وي...»

تور خپلې خبرې خلاصې کړې او د دتو په څو ځانو کې په بې لارې لوري روان شو. لاتراوسه چې ډېر کلونه تېر شوي دي د ماښام په تیاره کې د تور دو دده شپې هغه منظره رايادېږي چې په بل پسې په وچ ډاگ کې مخ په وړاندې تلل او د ماښام غمجنې تیارې ورو ورو پخپلو پردو کې ورنغښتل.

کابل-۱۳۳۸

قهرمان څه ووېل؟

انځر له انگریزانو سره د آزادۍ په جنگ کې لگیدلی و. د تور و اسکت د پاسه د وینو لښتې رابېدل. مخ یې تر خولو لاندې لوند خيشت او سترگې یې لکه د څپړۍ سکر وټې تکی برینېدلې. یوه ملگري خپل لنگوټی سوی و او د انځر د اورې پرهار ته یې زړو کې برابرول. یوه بل ملگري د پټۍ د اینو د لو لپاره ل. خوله. قهرمان انځر شور او فریاد نه کاوه، مگر په پراخ تندي کې یې درد او سوي په وجه گونځې او کگښې پیدا شوې وې. تورې اور دې څنې په سپیره مخ باندې خورې ورې پر تې وې. خدازده د انځر په زړه کې څه وگرزېدل چې په سوي ساپې له پردل څخه پوښتنه وکړه:

- پر دله! پوهېږي مور. د څه لپاره مرگوته غاړه بر دو او دا جگړې کوو؟

هغه وویل: - ددې لپاره چې پرنګیان مړه کړو او از غازیان شوو!

یوه بل ملگري وویل: - ددې لپاره چې توریالی خلک باید جگړه وکړي او چاته سر

کښي نږدي. انځر د نفې سر وښور او، بیا په ډډه شو او وپې ویل:

- مور. ددې لپاره جگړه کوو، دا حقیقت ثابت کړو چې ستر برغلگرو ملتونه په زور

او جبر پر کوچنیو سوله غوښتونکو ملتونو باندې بری نشي موندلای او د خلکو و خدت په الوتکو او ټانکونو گن ماتېږي.

قهرمان دا وویل سړيې ولگاوه او مړ شو.

دوه کاله وروسته، یعنی هغه وخت چې د افغانستان په غرونو، رغو باندې د آزادۍ

ورمه چلیدله، یو مشهور نقاش د آزادۍ په جگړه کې د یوه زخمی زلمي تصویر و کښي او ترې لاندې یې ولیکل:

مور. ددې لپاره جگړه کوو، دا حقیقت ثابت کړو چې ستر برغلگرو ملتونه په زور او

جبر پر کوچنیو سوله غوښتونکو ملتونو بری نشي موندلای او د خلکو و خدت په الوتکو او ټانکونو نه ماتېږي.

کابل - ۱۳۴۰

واقعي قهرمان

دلویې لارې له اړخ سره د اوږدې تاوډه لمر ته لکه غر ناست و. د خام سپرک له مخې د موټرونو دورې پورته کېدې او لکه له غره نه د پسرلي وریځې او لږي- ترې راچاپیر شوې وې.

زه لا ډېر نه وم ورنږدې شوی چې دی لکه د څو ځانو لمبه گړنډۍ په خپل ځای کې ودرید او ژور ژور یې راته وکتل. لوړه ونه، اوږده خنډې، ارت تندی، څېرې وروځې او توژې فټې سترگې یې آشنا راته بنکاره شوې، خو ومې نه پیژانده. د مور و ځپلی یې خاورو پ. بناې وې او د پریرو پوندو چاودنه یې له ورايه بنکارېده، دلستونو څنگلي یې سوری شوې او د کمیسه غاړه یې خیر و خوړلې وه. یو زوړ څادریې په کینه اوږه پروت و او له شانې یې بنکته ځمکې ته ځوړند شوی و.

په څر پرتاگه کې یې څو ځایه تور او شنه پیوندونه ل. یدلي او پایڅې یې ترانگې ترانگې په خپلیو راپرتې وې. ماته څیر و او ځنگه چې ورنږدې شوم سلام یې راواچاوه. د سلام ځواب مې ورکړ. نوک مې وینو او پوښتنه مې ځینې وکړه:

- ماته خو آشنا بنکارېږي!

- نه، آشنا به دې نه یم، زه له ډېر لږې ځایه ښار ته راغلی یم.

غلی شوم او ترې ز خو ځېدم، دده په څسر خلک ډېر دي چې د ښار په کوڅو کې گزري او درويزه کوي، دی به هم دغسې یوشی وي، پرې یې ږده زه خپله لاره کوه.

خو گامه لا وړاندې نه وم تللی چې کاته مې نابلد مساپر ما پسې رارهي دی، شکمن شوم چې څه مطلب به لري، مخ مې ورواړاوه، پوښتنه مې وکړه:

- زما سره خو به دې څه کار نه وي؟

- هو شته مې.

کاته مې چې څه ویل غواړي او ښایې سوال به کوي، خو شرمېږي او له خولې یې نه راباسي، نو مخ مې ورواړاوه.

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق

- مه شرمېره! خه دې ویل؟

- خرڅی نلرم، وری یم.

جیب ته مې لاس یووړو، د لسو روپیو کاغج مې راویست او ورت ومې نیو. دی په

بریتو کې مسکې شو او د نفې سړیې ونبوراوه، بیایې له غروره په ډکه لهجه وویل:

- ما تر اوسه پورې د گدایي ډوډۍ نه ده خوړلې او اوس یې هم نخورم.

د نا آشنا مساپر خبرې لکه د برېښنا څپه زما په پلو کې وځغلیدې، غوني مې ځیره

شول او سترگومې پرق وهل، د غرو انسان مې په دماغ کې دومره ستر شو چې د ټولو لویانو

ځای یې زما په مغزو کې ډک کړ.

هر څه مې په نظر کې بل شان شول، خپل ځان مې تر پام کوچنی شو او سخت

وشر میدم. له خپل عمل نه پېښمان شوی وم و خو نه پوهېدم څه و کړم. پوښتنه مې ځنې

و کړه:

- عزیزه! نو ته څه غواړي؟

- زه کار غواړم، زما مخې از منگولې ډېرې پیاوړې دي او کولای شي زما گپه مړه

کړي.

- څنگه کار؟

- داسې کار چې زه یې کولای شم. لکه کاریز وهل، پخڅهؤ لرگي ماتول او نور

کارونه!

- افسوس چې دتسې کارونه ما ته معلوم نه دي.

- نو دا څنگه شي؟ ما پرون هم ډوډۍ نه ده خوړلې؛

زه چې د پردیس انساني لویوالي سخت لاندې کړی وم سمدستي مې بلنه ورکړه:

- ښه لاره داده چې له ما سره لاړ شي او تر څو کار پیدا کوي له ما سره پاتې شي!

- نه، نه دا کار نه کوم.

- آخر ولې؟

- زما مفته ډوډۍ تر ستوني نه تېرېږي، هسې نه چې دامې عادت شي.

دایې وویل او راڅخه روان شو، زه هلته هک پک ودرېدم او تر هغه مې پسې کتل،

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
تر خو په تاوراتاو کې له نظره و ووت . ډېرې خبرې چې باید ورسره کړې مې وای ناوېلې
پاتې شوې. ډېر پښیمان وم چې زلې مې ښه پوه نکړ، خود خپل خپگان په پای کې پوه
شوپ وم چې ماد خپل هېواد یو حقیقي قهرمان ولید .

کابل- ۱۳۴۱

د پېر په مساپر

د زمان په ناپایه سمندر کې پر مخ ځي ، د ملر چينې ته در سپدو په هيله د تاريخ دلرې او نامعلومو پړاوونو پر لور لامبو وهي . د پېرو او پيريو ياغي څپې يې پرله پسې پر مخ او تندي وهي ، خودی مخ نه اړوي او د ياغي سمندر د څپو په غرو او غونډيو کې د توفانو د قهر او غصې پر ليکھډو د وحشي او بېرحم باد تر تازيانو لاندې په سره سينه د خپل سرنوشت ساحل ته ورنسويږي . د پراخو هلو ځلو او د اوردو سفر ستر يا يې د لاسو او پښو په غمبو کې شنلوونکې در دونه او سوی پيدا کړی دی ، ستر يې د سمندر مالگينو او بو عيجني کړې او حساس غوړونه يې د توفان په چيغو او کوکو درانه شويدي . ورمېر يې درد کوي ، د ملاتير يې خبريکې وهي او ستوماني يې د وجود په ټولو جراتو کې ننوتې ده .

په تورو لرو پوښل شوی آسمان لکه تور جلا د پاس په سر ورته ولاړ دی او د توفان له هر ټکر او هر هيبت سره خپله بريښنده توره ورته ځلوي .

ياغي سمندر د توفان په مستيو کې کله کله د خپلو گردابونو خولې خلاصې کړي ؤ د لامبون لاس او پښې سره وچرموري او د خپلې خيتې ژور تل ته يې بنميا سي ، خودی بيا خپلې مټې او منگولې د سمندر په لړمانه کې په ډېر زور و خوځوی او د ډوبوونکې بنتمار له ژامو څخه د ژوند دوام په مقصد لکه د افسانو لال بېرته راو وځی او د څپو په لارو و کوونکې ځنگله کې دوباره د لمر چينې ته در سپدو په هيله درازيرېدونکې زمان د ساحل پر لوري ورنسويږي او پر مخ ځي او يوه ورځ به خامخا د لمر او رڼا چينې ته ورسېږي . هو ، خامخا به دا د زمانو د اوردو او سختو لارو مساپر ، دغه زما وطن ، زمانه تسليميدونکې او قهرمان وطن د تاوده لمر غېږ يې ته ورسېږي .

په وړاندې د توفان او څپو د اياولو په ليکه !

په وړاندې ، د لمر د چينې پر لور !

کابل - ۱۳۵۷.۲.۱۱

د تاریخ درېځ

نارینه ته یې وخنډل، پخپلو منارو سترگويې دهغه وږې سترگې ښکار کړې. پښې یې د شهوت جلال او جبروت ولړزولې او د تاریخ له درېځ نه د ښایسته کوچه گری پر لور ورکوز شو. د درېځ کبه شوې ډډه د گړنگونو پر خوا ورشیوه شوه او خپل خښتن یې وښویاوه. هغه له دروونکو لویډو وډار شو، هیبت ناکه زیغه یې وایسته او راپه شا شو، خپله موازنه یې بېرته سمه کړه. کوچه گری ښاپېرې په لوڅو اوږو باندې د خورو څڼو څپې راخوشې کړې او د خطاوتې اتل پر اراده یې نوی یرغل ورووړ. دهغه ښه و او ښته، دوه گامه ورنېږدې شو، له خلکو څخه یې مخ واوښت او غېږ یې د وژونکو عطرو په وړمه ډکه شوه. د تاریخ درېځ چې دی دی د وینو او اورو په واټ ورسېدلې و، یې راکوز شو او د مبارزې د ځغلنده آسونو پښو ته راو لویده. سپرو د ځغاستې کرڼه تعقیب کړه او بل سپور یې د تاریخ پر درېځ ودراره. غرونه او درو، ونو او سینونو هغه ټول کسان هېر کړل چې خپلو هوسونو د ځغاستې له کرڼې نه وایستل او د ننگ د آسونو نه یې وغورځول.

د تاریخ پر درېځ باندې یواځې هغه څوک ځان نیولای شي چې زړه او ځیگر د حرمان سوځوونکو لمبو ته وښیسي او د میړانې د ترخو زهر وڅښلو ته غاړه کېږدي، د زیار ایستونکي انسان د تاریخي هوډ لپاره د خپلو غرایزو سرکش ښامار راتم کړي او ورسره د تاریخ د شخړو پر اوچت درېځ باندې ودرېږي.

د تن پروری او عیاشۍ لاره او د بشریت لپاره قربانۍ لاره سره جلا دي. د خلکو د قدرت ډډه او درېځ د محرومیت او نامرادیو تخت دی؛ د خلکو د بریو تاج د اغزیو خولط ده، هیڅکله د قدرت لیوالو او د شهرت لیونیو ته نه په سر کېږي.

د تن پروری او قربانۍ واټونه سره جلا دي. هغه څوک چې زړه د بدمرغیو په سکرو ټوټو نه شي اېښولای او د تباهیو د لمبو بټۍ ته نه شي دریدلای دهغوی لاره په لمړیڅو کوڅو او د میړانې پر نیغو پښو نه تېرېږي او سفر یې د لمر ختو چینې ته نشی رسېدلای.

لارویه!

لارویه! ولې خپه یې او د خه لپاره غمجنې سندرې بولي؟ ولې د لارې له اغزیو نه شکایت کوي او له کوهیو او گړنگونو خخه ویرېږي؟ ولې له ستومانۍ نه فریاد کوي او د لارې له سختۍ نه گيله لري؟

خله هر مساپر ته د پنبو تپا کې بښي او له هر لاروي نه مرسته غواړي؟
خله درهنانو جفانشي زغملای او ولې دمینې په اوږده لاره کې بې صبرې کوي؟

پرېږده چې تالندې خورې شي؛ پرېږده چې خونړي بارانونه واورېږي؛ پرېږده چې سیلاوونه په تیارو غرونو کې ستا منزل مشکل کاندې؛ پرېږده چې شیطانان د لارې په پیچومز کې تاته دامونه او تلکونه کېږدي؛
دا ټول به دمینې په اوږده او ستومانوونکې منزل کې تاته د سختیو د گاللو او هدف د تعقیب زغم در کاندې. دا به تا وازمويي او پر غمونو به د بریدو چم دلرو بښي.

ته باید په باد او باران کې پر کوهیو او گړنگونو باندي د تېرېدو او د انسان په غمونو باندي د بریدو ترانه بشپړه کړي؛
ته باید د زیارایستونکې انسان د نوی ژوند حماسه هست کاندې؛
ته باید د ویرې پردې وخیږي او دهیلو زرین مزی د رېر گالونکې انسان د سفر په لاره کې وغځوي،
ای مقدسه لارویه، پر مخ ځه، پر مخ ځه او د زیارایستونکې انسان د نجات حماسه بشپړه کړه!

کابل-۲۲.۱۰.۱۳۴۷

لامبوزن

ټکنده غرمه وه چې لاروی د کونړ د سین غاړې ته ورسیده. خولې یې لکه لښتې په مخ راماتې وې. لین. یو او ملایې درد و کاوه او سخت ستومانه شوی و. دلخو پښو تلي یې چې د لارې شگو او تېزو وهلې وې پولې شوې وې. شاوخوا یې سترگې وغړولې، هاته دیوې هوارې ډبرې په سر کښیناست، د شاپېټې یې په ډېره سختی له اوزو جلا کړ. خولې یې وایسته او د مخ خولې یې پې پاکې کړې. اوزد او سیای یې ویوست او په راغلي اوزدې او نړۍ لارې باندي یې نظر و غغلاوه. په بریتو کې مسکې شو او د هوارې ډبرې په مخ ستوني متاغ و غغېده. کاته یې هالته بر دو اورینو غرونو له شاخه یوې تورې ورېخې لکه چغلگر بنیادم غوړوونه راپورته کړی وو، پاس، ډېر پاس د آسمان په نیلي میدان کې دريو ټپو سانو په یوه دایره کې اتن واهه. د سین موزیک او سرې سپلی د مساپر ستومانه پلې چاپي کړې او د خوب لیونیو ټپو ته یې وسپاره. چې ستر کې سې سره ورغلي خپله «سپانده» لور یې په خوب کې ولیدله، سپانې په ژړا ژړا کې ورته وویل:

دادا گله! زه ډېره وړې یم... له هغې ورغې چې ته تللی یې ماته چاد جوارو وړی نه

دی راوړی...

لاروی وینس شو او بې ارادې په ځای کې ودرید، ټول وجود یې رپیده او دوه شاخکي او ښکې یې د سترگو په ځیرمو کې غوټه شوې وې. ځان یې بیدار کړ، جامې یې وایستې او کوچنی ژی یې پو کړ. پېټې یې واخیست؛ داو بو خنډی ته یې رانښکود، په شونډو کې یې وروڅه وویل او ځان یې د سین په اوبو کې لاهو که.

کرار کرار داو بو پیاوړي روت ته وژسم شو او اوبو پخپله سبڼه باندي تم که. کوچني ژي د درانده پېټې زغم نه درلود، لامبوزن یې ستومانه که، کښته کېږه او پورته کېږه، دلته دې څپه پر مخ لگېږه او هلته دې لږ اوبه په خوله ننوزه. په دې جنگ او جگړه کې لامبوزن د سین له هواره لیکې نه ووت او دیاغې ټپو سیمې ته ورگډ شو. داو بو یو سخت ټکان د ژی او پېټې د لامبوزن له منگولو څخه و شکول، سخته ویره ورو لوېده خو چې هر لورې ته یې

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
کتل او به وي، لاندې او به، پاس او به، ځمکه او به او آسمان او به. د نظر په هینداره باندې یې
یوه ناپایه څره دنیا راچاپیر شوه. بېوزلې د خپل ستومانه او ترخه ژوند اوږده لاره لکه برېښنا
په یوه گړندی تېنټیدونکې شېبه کې تر سترگو تېره کړه او ورپسې یې داوبو په تل کې یو
مستانه اتن واچاوه او د بې نېنانه اوبو وړیو د کاروان لیکه پسې ورو خوځېده!

د پسرلي وږمې لکه زړه سوانده مور د دښتو د شنیلو په څنډو ورو ورو گوتې تېرولې. یوه سپینه وریخ د نیلي آسمان په سمندر کې د سپوږمۍ تر پلو شو لاندې لکه د بلورو بیری ځنځیري غرونو د پاسه دلویدیخ افق خواته بهیدله. د شرنې په شگلنو او پراخو ډاگو کې د کوچیانو تورې کېږدی پلنې شوې وې او دهغوی د بې شوره محیط کراري به کله کله د سپیو غپا ماتوله. په داسې یوه شپه کې هالته لرې د دښتو په ورستی څنډه کې د غرونو لمنې ته نږدې د خانانو د برجورې کلا تر مخ مست اتن روان و.

د څپړۍ د تیرانو د لمبو وړانگې د کلا په برجونو او دیوالونو داسې خوځېدې لکه د مینې سوځوونکې هوسونه چې د نو کاره عاشق په مغزو کې تېسې وهي او پر هر شي ورغلي. د خداوو کتهار، د ډولونو شور او د اتن جوش د ټولو زړونه تاوده کړي وو.

مغرور زوم او دولتمند خسر بر سر په ورینمینو بالښتونو تکیه وهلې وه او داسې په خوشالتیا کې ورک وو چې خپلو بېواکه او سپکو خرکاتو ته یې پام نه راوښت.

ډک چلمان نکتته، پورته غغلیدل، د چاینکو او پیالو شرنګی خوریده، شمله دار ورینمین لنگوتې او زرین واسکتونه لاندې، باندې راوښتل.

د ټوپکو ډزو او د آسونو شنګي د خانانو واده ته تر هر واده زیات ښایست او درښت ورکړی و. خوښۍ په هر چا وزرخواره کړی وو، بیا په تېره پر زلمیانو چې پرله پسې نڅېدل - خو هلته پو داسې زړه هم و چې د غمونو وریځې ترې راتاو شوې وې او د خپل ناکام هوس د حسرت په لمبو کې سوځېده. دوو سترگو او ښکې ټویولې او د دې او ښکو پټولو لپاره د شپې تیاره او د برجونو سیوري مناسب پرده داران وو. دې غم ځپلې زړه او ویرجنو سترگو د داسې یوه مزدور ناکام عشق تراژیدي غږوله چې دولس کاله یې د خانانو په دروازه کې بې مزده خدمت کړی و. دده توره، دده خدمت، دده ښه ځوانۍ او روغ صورت گردسره د دې مینې تر خامې تمې جار شوي وو. ده گمان کاوه چې د خانانو زړونه به هم دده د زړه په څیر وفادار، مهربان او له عاطفې ډک وي، مگر اوس له دولسو

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
کلونو وروسته پوه شویډی چې په خطا تللی و. هیڅکله د خانانو او مزدورانو اخلاق یو بل
ته نه دي ورته. هغه سخاوت او میړانه چې دیوهمزدور په کړو کې په طبیعي توګه شته دي
هیڅ خان یې نلري او نه یې لرلی شي. د مزدور او خان تر مینځ هیڅ وړ تړون نشته دی،
یوازې دراکړې او ورکړې عمل دی چې دا دوه یې سره یوځای کړي دي. مزدور په دایمي
توګه خان ته د خپلو خولو محصول ورکوي او خان تل تر تله د مزدور د عمل د برکاتو غلا
کوي - همدا دایمي سخاوت او دایمي غلا ده چې دوی سره نږدې کړي دي.

د «پیرک» ټولې هیلې له خاورو سره برابرې شوی وې، لکه لیونی د برجونو سیورو کې
ننوت او پټیده، مګر د غمونو له تیزو سترګو څخه یې خلاصون نه وؤ او نه کې یې تویولې،
خو زړه یې نه تشېده، نه یې خلاصولې او دمه یې نه جوړېده.
انسان د هر څه نه تښتیدای شي، مګر د خپلو عواطفو او احساس څخه د تښتې لوری نلري.
خلکو خپل اتن کاوه او ډولونو ته څرخېدل، هیڅوک د پیرک د ګوګل په لمبو نه و خبر، نو
ځکه یې دا کوشش ونکړ چې دده له ډوب شوی زړه او ناکامو هیلو سره مرسته وکړي او
څه نه څه د یوې شپې لپاره دده د اوښکو سترې شوی کاروان تم کاندې.
د خانانو درنه کلا لکه سمندري بیړی د شپې په څپو کې ورو ورو د سهار ساحل ته نږدې
کېدله، مګر څوک نه پوهېدل چې دا بیړی به د دوی یو دردمن او فداکار مزدور ډوب
کړي.

سهار راوړسیده او سپوږمۍ د تورو او لغرو غرونو شاته وښویدله، ډولونه غلي شول او اتن
و دریده. د شپې دوروستۍ شپې سړې سپلۍ د سپېده چاودزیرې خور کړ، مشر خان کلا
ته راستون شو او په پیرک یې نارې کړې، خو هغه ځواب ورنکړ.
میاشتي تېرې شوې او کلونه و اوښتل، خو هیڅ څوک پوه نشو چې هغه وفادار مزدور څه
شو او چیرې لاړ، یواځې د دښتو څو ځانو او وحشي بوټو د هغه ساندي اوریدلې وې چې یو
وخت به یې دراتلونکو پیريو ځوانان او ژي او پې پوه شي.

کابل - ۱۳۴۱

پوره

د زواکي کلي ته مړدې دپارک د خوړ په غاړه د کوچیانو یوه کوچني کلي اړولي وو. بې کوره او سرگردانه خلکو په بې خښتنه ځمکو باندې للمی کرل او د پسرلي شپې ورځې يې د باران په هیله دلته تېرولې.

هیڅوک نه پوهېدل چې باران او ځمکه به دې سرگردانو بې وطنه پوونده و ته د خپل سخاوت له خزانو څخه څه راباسي که یه؟

کله به چې د هوار لویدیځ په پراخه سینه د غروب سور پرونی وغورځیده لمونځ گزارو بنځو به خپل سرونه سرتور کړل او خدای ته به يې د باران سوالونه کول. سخت کال راغلی و، دمېرو پي و چې شوې او غواو به له لورې ربارې وهلي. خلکو به ویل چې د قحطی د آخر زمان علامه ده او قیامت رانږدې شوی دی. د ژوند نه ټول نامینده شوي وو. هر چا به د آخرت دعا کوله. په کلي باندې ورځ تر ورځې د ویرې او نامیندی تیاره غورځیده او له دې تیارې سره هر څه بدلیدل. یوازې د کلي د ماشومانو یاران او هلې ځلې یو راز پاتې وې. برېښه ماشومان به له لمر ختو تر لمر لویدو پورې د کېرډیو خواته په لوبو بوخت وو او چیغې به يې وهلې.

یوه ورځ چې په آسمان کې تورې وریځې راپیدا شوې وې او سور باد چلیده ماشومان تر یوې کېرډی لاندې راغونډ شوي وو، د منډو ځای خبرو او خندا ونيو او مرکه پيې توده شوه. یو ځل سور گل چې لکه د سین کېرې ژونغوزي په سیر سرتراپایه لوڅ لپرو، د دلي مینځ ته ورټوب کړ.

- غلي شی؛ زه یوه پوښتنه کوم!

نر هلک او ښه ملگری و ټولو غور ورته ونيو. ده پوښتنه وکړه:

- داز مور باچا څه خوري؟

هلکانو شور بگت جوړ کړ؛ یو ویل نغن، بل ویل غوښه، دریم ویل شودې غوري،

چا ویل پوڅه او ځینو ویل شورو.

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق

سور گل له شور نه وروسته د نفی سر وښور او وویې ویل :

دا ټولې خبرې درواغ دي.

گردو ماشومانو په یوه واز وویل :

- نو ته ووايه، ته ووايه !

سور گل چې د غرور احساس ورپیدا شوی و په جدي او قاطع لهجه یې وویل :

- بوره !

هلکانو په چوپیا کې یو بل ته سره وکتل او تورپیکې سمدستي پزښتنه وکړه :

بوره څه شی دی ؟

سور گل وویل

بوره سپینه خوره شگه ده، په خوله کې ویلې کېږي او چې لمر ته ونیسې لکه بکره

ډېره څلېږي.

نه کلن پردل چې غټې تورې سترگې یې په اسکرلي مخ کې لکه سوی عقیق څلیدلې

د کېږدی له برې خونه راتوب کړل، د سور گل مخ ته ودرید او په لوړ آواز او گڼ نیو

خبرو کې یې ورته وویل :

بوره ډېرا خوره ده- تر گورې هم خوره ده- کانه !

سور گل د تایید او مننې سر وښور او ه.

شپږ کلنه سپانده سور گل ته ورنږدی شوه او په نیولي آوازی یې پوښتنه وکړه :

تا بوره لیدلې ده ؟

هغه وویل :

هو مالیدلې ده !

- دا بوره ونه لري که بوتی ؟

ټوله نارې کړې :

ونه ، ونه !

یوازې سپانده وویل :

بوتی .

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق

سورگل وخنډل:

نه، نه! دا ټول درواغ دي. بوره لکه واوره له آسمانه راوري.
ټولو دا خبره ومنله، خو په دوی کې د بورې د لیدلو او خوړلو هوس پیدا شو.
سورگل ملگرو ته وعده ورکړه: که زما مور بل وار ناروغه شوه او ابا کور ته بوره راوړه ټول
به خبر کړم چې زمونږ کېردي ته راشي او ويې گوري.

نېرنه ۱۳۴۶

بزکشي

د خان آباد د دورې د پاسه، هوایي اډې ته نږدې زرگونه ننداچیان راټول شوي وو. له لرې نه مې دیزکشي د آسونو چکي^(٦) تر سترگو شوه، خو کله یه چې د کوم زړور چاپ انداز او پیاوړې آس د منگولو او منډو بخت سره برابر شول، نو د آسونو چکي به ماته شوه او لیونی سیلاب به ترې راووت چې نه یې لوړه کته او نه یې خوره، نه یې کنده او نه یې پان، په هره شي ورته او په هره خوايې دانگل.

بزکشي لوبه نه ده، له مرگ سره تمرین کول دي او له هغه نه د ژوند د چم زده کوونه ده، یواځې زړور او مصمم زلمیان د لوبه کولی شي. کرار کرار ور دمخه کېدم، دللمو په کرونده گره کې په یوه آس برابر شوم چې دیوه دنگ او زلمی ازبک سرته ولاړ دی، هغه د خپل آس سیوري ته په شنه لنده ځمکه باندي اوږد غځېدلی و، داسې اوږد لکه دمه چې ځنې ختلی وی. د اوږدو موزو په پوندويې د خټې ټاپي ناست وو. د پومبې ازبکي شلوار او پې د پاسه یې پرېره د مالوچو گوپیچه^(٧) اغوستې او یو سور دستمال یې په ملا کلک ترلی و. په شونډويې توخرو کی ناست وو، مخ او غبرونه یې دوه، درې ځایه سگه شوي او وینې شوي وو. په سر باندي یې یوه سره گیتار ته تړلی ا. ستونی ستاغ پروت و. آس یې ډېر ستومانه بنکارېده، غاړه یې بنکته خواته ځوړنده کړې او لنگر یې د شاهه کېنه پنبه باندي اچولی و. په اوږدو باندي یې د پسرلیو میاشو او مچانو وړانه کېدهوم. ر خوار کی له ستریا نه لکی نشو خو ځولای. داسې بېحرکته په یوه ټاکلې زاویه زلاړو چې لکه دی نه وي او مجسمه یې وي. ډېر ځله د داسې ظاهري او سپرو چوپیاو شاته لوی غمونه او ترخه واقعیتونه پراته وي.

زه له همداسې یوه سپاره سره مخامخ شوی وم، زه دې پوښتنې ایران کړی وم دې

٦- چکي- انبوه

٧- گوپیچه- پرېره لنډه چین

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
دې ځوان ځنگه زړه له لوبې پرې کړی او دلته لری بې له دې چې لوبې میدان ته ورو گوري
لکه مړی وچ کلک پروت دی. بزکش او دومره سوړ؟! په دې کې ورو رسېدم. زما د
پښو په آواز را په ډډه شو. سړي خوبولې ستر گپین را وړولې. آس غوړونه څک کړل او
غاړه یې جگه و نیوله. چاپ انداز ستړي مشي را کړل او په مسکایې راته وویل:

وطنداره نسوار لري؟

- هو شته دي .

بلاغوندمې له جیبه راویوست او سر مې پرانیسا، ده لاس راوغځاوه او په زخمي
گوتويې زمانظر وزغلبده:

اوه! دا گوتې دې ولي زخمي شوېدي؟

دی ورو غونډې مسکی شو، نسواریې واچول او بیایې سور دستمال د سر نه خلاص
که او ویې ویل:

دغه سر مې ویني؛ درې ځایه مات شويدي؛ دا بزکسي نه ده؛ آدم کسي ده. پخوا به
د بزکشي میدان د مردانو و، خو اوس د نامردانو دی.

- اوس څنگه دا میدان د نامردانو دی؟

دی را په ډډه شو، کیناست او دیوه ساړه او سیلي نه وروسته یې وویل:

دا بزکشي دیوه غټه ارباب د واده لپاره جوړه شويدي او ستر انعامونه لري. د پرېو
سېمو بزکشان دلته راغونډه شويدي. زه په رستاق کې په دې بزکشظ خبر شوم. شوقي
سړی وم او ډېرې میدانونه مې وهلې وو، نو سمدستي دا آس په تپوس پسې و وتم او دغه آس
مې له یوه بای نه تر ډېرو زیارو وروسته په اوو زرو افغانیو باړه که، په اوو زرو افغانیو یوازې
دهمدې لوبې لپاره. خرڅ او سامنه یې هم په ماده. که سټ او یا ژوبل شي نو تاوان به یې
هم زه گالم، داسې تاوان چې که راباندې واوښت زما نور او دقلبې دوه غوايي پکې تللي
بوله. خو که چېرې په دې لوبه کې بری لاس ته راغلی وای ن یی به د باړی پیسې را پرې
ایښې وای او دې وتلي آس به دیومن سرو زرو بیه پیدا کړې وه.

بزکش یوه لنډه دمه و نیوله او بیایې وویل:

ما دخپلو بچیانو د خوراک وړه او جوار خرڅ کړي او ددې آس په باړه کې مې

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
ور کړیدي ..

ده نورې خبرې هم کولې، خو ما وار ترې واخیست او ومې پوښتنه:

نو وولي له قورې (۸) نه راوتې؟

قوره! دا خو قوره نده، کوره ده کنه، پخوا به آسونو د منډو دربي د زرورو او میړنیو زلمیانو د شجاعت او مهارت آوازې خپرولې، خو آسونو د منډو لیکې د بایانو او اربابانو د سهوت لارې سپڅولي. دې ستمنو سیطانانو او دې په پیسو خرڅ شویو چاپ اندازانو دا پاکه لوبه خیر نه کړیده. بایانو دول چاپ اندازان مزدوران کړي او گرو نړیدي. پیسو نامتو چاپ اندازان او پیاوړي کسان گردیره د خیتورو بایانو د غرور د تسکین لپاره یره یو ځای کړیدي. په داسې قورو کې هغه څوک ورغومی ایستلای شي، چې د اربابانو د نظر باو او گرو شوی چاپ انداز ورسپه ملگری دي. په داسې حال کې زما غوندې د څانگرو او غریبو سپرو بخت او قوت دوره څه نه شي کولی، بیا په تېره چې د بای له آس او چاپ انداز سره د ملا چاري او تاویزونه او د خان ملا دمونه هم یو ځای شي.

زه له سهاره تر غرمې پورې په خوره کې وم، څلور ځله مې ورغومی واخیست او یو ځل مې په چلبېر (۹) پورې هم وتاړه، خو د شلاقو بارانونه به راباندې اورېدا او تر څو به زین ته سمېدم د بایانو آسونه او پیرو دل شوي چاپ اندازان به مې په اوږو راوختل. دولو د خپلو بایانو له ډلو سره مرسته کوله او زه یوازې وم.

په کلي کې دولې کړوندې او بازارونو کې درست د کانونه د بایانو وو. دایوه بزکشي پاتې وه، اوس داهم د بایانو شوه.

دا احمق چاپ اندازان مې څو ځله یوه کړل چې دا ترتیب ستاسې په گټه نه دی، راعی چې سره یو شو او دلوبې مخه وگرزوو، خونه مې مني. بایانو داسې کوډې پې کړیدي چې ته به وایې ایمان یې ورسره گرو دی.

از بک زلمی و خندل او چپلې خبرې یې داسې اورېدې کړې:

۸- قوره = د بزکشي میدان

۹- چلبېر = وږین وانسی چې په زین پورې تړلی وی او یو څه ورپورې تړل کېږي.

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
تا به چېرې داسې احمقان لیدلي وي چې دیوه وچ شاباسي په خاطر د نورو لپاره د
خپل سر په بیه شهرت او افتخار وگټي!
زمونږ د خوشالتیا لاره ټولې دروازې بندې شويدي، زه به بیا ورغومې ته هیڅکله
لاس ورنه وړم، ترڅو دا غولیدلي چاپ اندازان له دې غلامی نه راخلاص نشي.
له هماغه وخته تر اوسه پورې ډېر کلونه تېر شويدي، خو لوبه د بایانو په لاس کې ده
او د دوی د گټو لپاره کار کوي.

دهانه غوری ۱۳۴۴

فاحشه

د نور خاوند او زده دهلیز په پای کې کوچنی دروازه پرانیستله او ماته یې په لاس دنوتو اشاره وکړه. پکلی کوچنی کوټې چې سرې نرۍ پردې یې په روښانه کړ کیو راپروتې وې ماته خپله غېږ پرانیستله. برسره د خونې په الماری کې خو کوچنی مجسمې، بلوري لوښي، یوه زنگ لرونکې گری او خودانې پلاستيکي نانکې ایښې وې. د الماری د پاسه په غوږ بن رنگ بوه رسم شوی تابلو راخوړندوه.

زه سیخ بر سر تېر شوم او په تابلو کې د ویده شوی ماشوم په ننداره بوخت شوم، بیر یې هلک شلیدلی پتلون یې په پښو کې و، د بنودیوې دلی د پاسه خوب وړی و. سرته یې نېردي یوه غواکه پرته وه او په لوڅو پښو باندي یې د غټو مریو په څېر زخې له ورايه ښکارېدلې. ماته د یدایانو په کور کې دا تصویر داسې ښکارېده لکه دهندو له کوره چې قرآن راووزي. ښایي دوی د خپلو عیاسیو د زغملو لپاره مجبوریت لري کله د تنوع په غرض د ژوند خپلو د ترخو خاطاتو ځینې تصویرونه راخوړند کاندې او هغو ته د غرور په نظر وگوري او ځینې وخت لا د ځان ښوونې په توگه د خپلو میلمنو د مخه دهندو سټی او هنر پیژندنې لافې ووهي، دا ځکه چې ځان هنگمند شول پخپله د دې مغرور حیواناتو یو لفظي فیشن دی. لکه څنگه چې دوی د مگچو او ترشی په استعمالولو خپله اشتها او گیده خوشلوي همداراز ځینې وختونه دوی د ورو او بر بندو خلمو په تصویرونو، قصو او له هغوی سره په لفظي همدردۍ غواړي د خپلو اوږدو عیاشیو زغم پیدا کاندې او خپل گناه کار وجدان ته په دې توگه د لولو سندرې وبولي.

دوی فکر کوي چې همداتندی او ترشی به دوی له هغو بدهضمیو څخه خلاص کاندې، کومې چې دوی د چرچو یوه طبیعي نتیجه ده.

مالا درنگینې تابلو په باب د فکر او زده پړاوونه وهل چې د کوټې په ښکته سر کې د ښینو آواز ما پام واړاوه. د سالون په ښکته سر کې د گردې میز شاته یوه ښایسته ښځه ناسته وه. زما راتگ د دې په وزه کې لکه چې هیڅ اغېزه نه وه کړې. ما سلام ورواچاوه،

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
 مگر هغې اعتنا ونکړه او یوازې د سر په ډېره سپکه اشاره یې د سلام ځواب را کړ. دوه درې
 گامه ورنږدې شوم او مخامخ ورته کښینستم ، د سترگو په کړیو کې یې د درندې بېخوبۍ
 آثار نکار بدل، د سپین کمیس په گریوان یې تور او اوږده وینتانه خواره واره پراته وو، په
 خېره کې یې د ژورو غمونو کرښې ځغلیدلې وې او د مخ ه کاسه کې یې لکه گلاب چې
 د اور لمبو ته نږدې شي د مثبتیت او رنځ سره تاپې پیدا شوی وو. په ذهن کې مې د پوښناو
 توفان سر راوچت کړ، پخپل کاذب غرور باندې مې پښه کینوده او ومې پوښتله :

خور کی ته څوک یې ؟

- زه...زه؟

یو خور مسکی یې په شونډو و ځغلیده، لاس یې گیلان ته سوړ او د اور پیمانې یې په
 سر واړوله- زه ستاسو د چرچو یوه نانز که یم. زه یوه بدنامه ، در بدره او بیکسه بنځه یم .
 په سترگو کې یې اوښکې ډنډه شوې ، ورو یې په غومبورو رابېږدې او له مخ سره یې
 د تورو ځنډ په تارونو کې ور کې شوې. د چوکۍ نه را کږه شوه او خپل گیلان یې ډک کړ.
 له یوې لنډې چوپیاو نه وروسته لکه لیونۍ پخپله چوکۍ کې راتاو شوه او په ژړن آوازی یې را
 ته وویل:

زه فاحسه یم، زه شرف او ناموس نلرم او د پیسو لپاره هر چېرې ځم او هر څه کوم .

- خدایه څومره سترې او بې خوبه یم .

نورې خبرې ونکړې ، سمونۍ یې وپرسېده او د اوښکو سیلاب یې په مخراروان شو
 . دا وار پیمانې یې په سر واړوله او د غم ځپلو او ښکو څاخکې یې په گیلان کې وڅڅېدل ،
 گواکې د مصیبت او غم څاخکې د مستۍ از بېخودی په زهر وورگه شول او د یوه محکوم
 انسان د لیونتوب او رسوایی تصویر یې بشپړه کړه .

یوه شېبه وروسته یې بیا شوډې ورپېدې او په ناست آواچيې زریل :

بې خودۍ او نیشې له واکه ایستلی یم. ماته اوس کوم داسې ستر او ناموس نه دی پاتې
 چې زه دهغه د خوندي کولو خیال وساتم. کومه بنځه چې یو ځل دهغو خرو پادې ته
 ورننوته چې طلايې او سارونه او ځنځیرونه ورلویدلي دي ، بیا به نو څه د خپل ننگ او
 شرف خیال ساتي !

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
... هغه څه چې مایې خیال ساتلی وای اوس زما له لاسه وتلی شی. زه شرف نلرم، فاحشه
یم، یوه بدنامه بنځه یم او تورې کټوې ته ورته یم چې د هر چا سپینه لمن راسره ونه لې خیری
اخلي او تو گېږي.

او ه؛ څومره بې خوبه یم! څلور شپې کېږي چې ما خوب نه دی کړی او لگیا یم
کړی شپه د وطن د زمانو د خوشالولو لپاره له ما بنامه تر سبا وون پورې ناختم، سندري بولم
او ترخې او به ویشم...

نری گوتې یې په تورو او اورېدو ځنډو کې ننه ایستی او بیایې په خپل مخ باندې غوټه
شوې او بنکې راپا کې کړې. له یوې کگسی نه راپاڅېده او په بلې کرسی کې ولویده. په
بنکلو سترگو کې یې د غمونو کربنې و ځغلبدې او په ژړه غونې آوازیې له مانه پوښتنه
و کړه: ته اولاد لري؟

- هو!

خپل اولادونه در باندې گران دي؟

- دا خو طبیعي خبره ده او زه د ځان وظیفه بولم چې له هغوی سره مینه و کړم.
داو بنکو سیلاب یې په مخ رامت شو، په زوره زوره یې وژړل او په سلگو کې یې دا
خبرې له خولې راوتې:

او خدایه! زما بدمرغې او بې وزلې یوسف به څومره راپسې ژړلي وي...
خدایه! که ناروغ شوی یی... زه به څه خاورې په سر بادوم. ما هغه په خوب کې
پری یښی و... دا څو ورځې کېږي چې بسا نه یم بې خبره.
وروسته له اورېدې ژړایې ما ته مخ راوړ او ه:

مگر ته د اولاد په مینه نه پوڅېږي، ته پلاریي، مور نه یی؛ تا هیڅکله خپل ماشوم ته
تی نه دی ور کړی او هغه هیڅکله ستا په سینه نه دی ویده شوی، تا دهغه د خولو بوی نه دی
احساس کړی؛ ستا او بنکې دهغه له او بنکو سره نه دي گډ شوي او تا پخپله څنگل باندې د
هغه د خوب زړه وروونکې خرکی نه دی اوریدلی؛ یوازې میندې دا اوري او ددې
سوځوونکې لذت احساس کولای شي. یوازې میندې د خپلو ماشومانو په غومبرو باندې
د رڼو او بنکو د اضطراتو په مرغلرو کې خپله آخرینظ او پورتنی مینه لیدلای شي. کله چې یو

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
ماشوم مرور شي، مخ دیوال ته وایروي او همالته په ناستو ویده شي، ته څه پوهېږي چې دا
خال میندو په زړه کې څه غلي شوي توفانونه راویښوي! ته مورا هیې او دې دنیا ته لار نه
لري .

اوڅ؛ خدایه؛ زما یوسف به څومره راپسې ژړلي وي . که ناجوره شوي وي زه به
څه کوم؟

کله چې راوینښ شوی او زه ترې ورکه یم د همسایه ښځې به تسل کړی وي؟
خدایه؛ دا ته څنگه دومره بدبختی گوري او زغمي یې، دازه دې د څه لپاره هستولم؟ تا ته
زما په څورولو کې څه گټه ده؟ مرگ دې راباندې وتاړه؛ ښکلې دې کړم، دخرو او لیوانو
د خوشالولو چه دې راوښود او بیا دې دخپلو وحشي نازولو ته وسپارلم چې ستا دراکړي
حمال انتقام راڅخه واخلي؛

او ه؛ احمقه احمده! اوس خو خپل سر راپورته کړه او وگوره چې ستا وطني ورونه
ستاله بې بې سره څه کوي!

څومره سخت ژوند مې درسره تېر که، په خطا لار کې مې شوي!
ستا د وطن پرستی په مکافاتو کې ستا معشوقه ستا د وطني لیوانو خرابات ته راوتلې
ده او ستا ماشوم یوسف د همسایگانو رحم او شفقت ته پاتې دی .

ستا بې بې راوتلې ده او ستا د وطن او غیرتي خلکو د ناموس او شرافت امتحان اخلي!
تا هر پړانگ او لیوه ته د وطن د زوی په سترگه وکتل او تر پایه په دې پوه نه شوې چې لړم هر
چېرې لړم دی .

تا د وطن گلونه او اغزي سره بېل نکړل او د وطن دوری او لیوه په توپیر ونه
یوهېدې، اوس به هیڅکله ستا د هغو غلطیو پټی ونشي، کوم چې موزیې برباد کړي او تباہ
کړي یو؛

مگر هغه کونډې چې د ویتنام د آزادی په جگړو کې یې خپل ملگري له لاسه
ورکړي دي، همداسې رسوا شوي او بر بندې شوي دي؟

مگر هغه ماشومان چې په کوبا کې له پلرونو پاتې شوي دي لکه همدازما یوسف
د فاحشو په ناولیو لمنو کې لویېږي؟

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
نه ، نه ، هیڅکله ؛ هیڅکله د زیار ایستونکو د ټولنې کوندې او یتیمان د خانانو او
سوداګرو د ټولنې د کوګډ او یتیمانو په څیر یوازې او بې کسه نه دي .

بغلان - ۱۳۴۳

د جومات مېرې

د ۱۳۳۵ کال د ژمې يوه سپره ورځ وه، واورې وړېدلې او سخت باد روان و، د باد په څپو کې د واورو څپر کې له درڅې (۱۰) څخه دننه کوټې تهوړېدل او زمونږ د تناره چار چاپېر غولې يې لندېاوې.

مونږ په يوه شنه خاورينه کاسه کې توت او د غنمو نينې گڼه کلې و او گرد سره پرې بوخت وو. زما کشری خور مروره شوې وه او د کوټې دوره خواته ناسته وه، مونږ ته يې شا کړې وه، خو کله کله به يې مخ راواړاوه او را به ويې کتل، خو چې مونږ به ورته کتل، نو دې به مخ بېرته واړاوه او ځان به يې مرور ونبود. معلومېده چې زمونږ د ست انتظار لري او يواځې يوې کوچنۍ بلنې ته گوري خو چې مونږ به بلنه ورکړه دې به ځان ورتول کړ او سر به يې له ديوال سگه ونبلاوه.

ميرې مې د پخوانيو کوچيانو د برکتونو او بنو زمانو قصې کولې. کله به د گړندي باد د څپو دروازه په ډېر زور وازه کړه او د واورو څپه به يې په کوټه را ننه ايستله او زمونږ د کوچنۍ او تورې کوټې چت به يې داسې وړېداوه چې زمونږ به گومان کاوه اوس به کوټه راباندې راولوېږي.

لږې او وريځې په ځمکه پلنې شوې وې او وخت نه معلومېده. څو ځلې مې ميرې راته وويل چې مازيگر دی، جومات ته لار شه، مگر ما ورته ويل لا وخت شته دی - او ځنډ مې کاوه.

مونږ لا د مهربانې مېرې قصونه غوړ ايښی و چې پلار مې له باندي نه رانارې کړې :
هلکه دلمانځه وخت دی .

له ځايه پاڅېدم او چټک مې خپل چکمن واغوست او راو وتم . پلار مې د سرای له

۱۰- درڅه : دريڅه روشاني انداز، د کوټې په چت کې وړو کې گرد سوری چې درنېا د ننوتلو او لوگی دوتلو لپاره وی

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
دروازې سره راته ولاړ و. پوستین یې ټینګ پر ځان راتاو کړی و او په شنه اوږده لکړه یې
تکیه وهلې وه. چې زه یې ولنډم، نو و خوئید او د سرای له دروازې څخه ووت. زه
ورپسې شوم از مېر تور سپی هم له کدانې راو دانگل او په نري منډ کې په ما پسې
راو خوزید. لار مې د زیات عمر له کبله زوړ شوی و. او کلوشې یې هم زړې وې او تلي یې
زیات بنوی شوي وو. شو ځابه غریبکوټی و بنویید او په ځمکه واوید، خو ثواب او
د خدای په لاره کې ده ته ددې تکلیف زغمل سخت کار نه و، بلکې ده به خوند ترې
اخیست او له هرې حادثې سره به یې وویل: «خدایه ته راضی شې!»

خوزما او دده پېع جهان بینې کې یو څه فرق و؛ ماته با دده له هر لوبډو سره دده د
اوږده عمر منډې او سترې رایه یاد شوې او دامې سنجولای سو چې ده د ځوانۍ په
شپو کې څومره سخت وظایف اجراء کړي او څنگه د خپلې معصومي عقېدې په سیورېکې
دده د عمر طلايي ورتې د نورو تر هوسونو او جاه طلبیو قربان شوي دیاو دته له خپلو هڅو او
قربانیو نه یوازې همدا یوه کلمه «شکر» او اوږد احتیاج ورپاتې شوی دی. سخته غصه
راغله او د تور انتقام لوگي مې ماغزه و خو ځول، زړه مې په ټوپو شو او گامونه مې بې وانه
ارت او چت شول. گوره چې څه راوشول او پښه مې لاړه، په ځمکه ولگېدم او کینه
ځنگل مې ژوبله شوه، د شاله خوا مې د نجونو یوه ټولي چې په او بو پسې ته راباندې و خندل
- سخت خپ شوم. په بېره پاڅېدم، خو بیا ولوبېدم او دا وار له منډه و و تم او ځان مې په
ځغاستو د جومات بیالي ته ورساوه. زه چې له اوسه خلاصېدم، ملا صاحب د مازیلگر
آزان و کړ او په مایې هم غږ و کړ چې راوچت شه جمه تېرېږي. بېره مې و کړه او ځان مې
جمې ته ورساوه، په ملا صاحب پسې مې نیت و تاره - مور لا دوه ر کاته نه وو خلاص کړی
چې د جومات په دروازه کې خړبې شو او ورپسې د جمعه خان اکا غږ پورته شو:

سور گله! ته تر سر شه، علم گل دې داسې راو گرځي. هلی هلی برکت پوسی بر

سر ته یې تېر کړی.

له دې خبرو سره جوخت د ځگړوي آواز پورته شو. د ټولو لمونځ گذارانو حضور
خراب شوی و، ځینو بزگرانو دلمانځه په وروستي صف کې اوږې را کږې او
د ستر گوله کونجونو نه یې کسني خواته وکتل. زه هم گناه کار شوم او دا کار مې و کړ،

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
 خوڅه مې ونشو لیدای او یوازې دومره پوه شوم چې هلکانو یو شی نیولی او د جومات
 برې خواته یې راکاږي. گوره دابه څه وی؟ بیا څه پېښه شوې ده؟ بنايي د جلب یاد بېگار
 سپایان به راغلي وي او ملک کا کا به تغرونه او توشکې ورته راوړې وي، نو دا ځیگروي
 ولې؟ بنايي علاقه دار راغلی وي!

پاتې لمونځ په همداسې و سوسو کې په ما باندي ډېر اوږد شو، خو آخر پای ته
 ورسېد. په دعا باندي چندانې خلک پوه نه شول او چې دعا خلاصه شوه، ن ټول کلیوال
 راپورته شول او تـ رنځور مساپر راچاپير شول.

پيروا کا وويل: دا غریبگوتې تېره شپه دلويې لارې سره د کلي سموار ته رسېدلی و
 او هماغلته پاتې و. خوارکې سخت رنځور دی، د سماوار خاوند زه یې خبر کړم او ما
 هلکان له ځان سره بوتل او دلته مې راوړد.

بزگرانو په ډېر غور د پيرو لالا خبر و ته غور ابښی و او په ځير ځيريې رنځور پرديس ته
 کتل.

هر چا به د پردیس په باره کې یو څه ويل او خپله تبصره به یې کوله - یوازې زما پلار
 چوپ و، خو په سترگو کې یې دوه رنې او ښکې ځلېدلې.

انځر وويل: خوار سپین زيری دی، بنايي کوم زوی به یې چيرې نو کروي او دی به دهغه
 پوښتنې ته ځي.

رنګین چې د کلي یو نومولی زلمی و ویې ويل:
 ماته ښکاري کې دا سبزژ د غریبې لپاره خان آباد ته روان دی او یوازې ژمی هلته
 تېروي.

یوه سپین زيرې سړی وويل: نه داسې نه دهو له کالیو یې داسې ښکاري چې خر کار
 دی او د کتغن په خرو پسې راغلی او دابه یې هم انګیرلې وي چې له دې خوا به مالګه یې بار
 کړي. هر چا هر څه ويل، خو ده پخپله هیڅ نه ويل - له واکه تللی و او په ځان نه پوهېده -
 شونډو یې تور خرو کې نیولي وو او ستر. یې یې پتې وې، پرله پسې خریده او کله به یې په
 ځګړوي کې څو بې مفهومه کلمې له خولې راووتې، خو معنایې چاته نه ورتله او مزرنه
 یې پوهیدو، د غاړې رګونه یې جگ جگ الوتل او له بدنه یې دبې تاو جګیده او له خیرنو

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق

کالیو څخه یې سوړ ووزم پورته کېده .

یوه زړه او پیوندې خور جینه یې سرته پرته وه، یو شکېدلی کوڅویې په ځان و او په یوه تور وړین پری یې کاک په ملا باندې تړلی و - سترگې سې د سر په کاسه کې بنکته تللې وې او د سر خولۍ یې د خپرو له کبله شورۍ شوې وه او د خمتایو زوړ لنکوټې یې پر سینه باندې ول ول راپروت و .

خدايدوست اکا د جومات ملا ته مخ راواړاوه ويې ويل :

د پردیس حال بنه نه دی، بنايي پور پرې کړي، باید دده کالي او پیسې خوندي شي . ملا او د کلي سپین زیروته د خدايدوست اکا خبره پخه بنکاره شوه، د پردیس خور جینه یې وپلټله، بیا یې دهغه له ملا نه تور وړین پری خلاص کړ، چکمن یې ځینې ویوست، د زړې بر کې د واسکت استریې په غور و کوت، بیا یې د پردیس د کمیس تنی پرانېستې، کاته یې چې یوه کڅوړه یې د تاویز په شان تر کمیس د لاندې په غاړه کې پرته ده. هغه یې ترې خلاصه او دده کالیو سره کینوده . د کڅوړې په مینځ کې یو د لسو روپیو کاغذ او یو څه تورې پیسې چې گرد سره دوه نیمې روپۍ کېدې پرتې وې. د خور جین په یوه پله کې یې د وچې ډوډۍ څو ټوټې، یو څه وچ توت او په یوه غوټه کې لږ شین چای، یو د نسوارو کدو، یو څه زړې ټوټې، لږ خام تار او یوه ستن پیدا شول .

په بله پله کې د ماشومانو یو و شسکت او د خوړو یوه غوټه پرته وه او همدا وه د پردیس ټوله هستي .

د جومات ملا مخ خلکو ته راواړاوه او ويې ويل :

تاسې شاهدان او سئ چې دا سپین زیری نور څه نلري او همدا شیان دده ټوله هستي

ده .

بزگرانو د ملا خبره تائید کړه او دا شهادت یې ومانه .

د خدای په کور کې دیوه بدمرغي بنده په باره کې مر که روانه وه خانگل وویل :

که چېرې مړ شي څه به کوو ؟

د خانگل پوښتنې ته هیچا ځواب ورنکړ، بیا د پخپله وویل :

که چېرې د شپې مړ شو، څو تکړه هلکان دې مړی واخلي او د کوز کاک په جومات

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
کې دې واچوي او باید دا راز پټ و ساتل شي او د کلي خبره د باندي ونه وزي. ځکه که
مړی خېن کړو او حکومت خبر شي یا د مړی خپل خپلوان راشي او دعوی وکړي، خدای
زده چې څه چارې به راوشي .
بل لمونځ گذار وویل :

هو ! دا کوټوالان مورن پېژنو، له دې خور جینې به خامخاد سرو زرو صندوقچه او له
دې دولس نیم روپیو نه به ډېر څه جوړ کاغدي، قتل او پور خوږې لاپه ځای پرېږده ! .
خدایدوست اکا دلته بیا سر راپورته کړ، غاړې یې تازه کړې او وپې ویل :
ماته د خدای قهر د حاکم تر قهره سخت ښکارېږي - که دا پرديس او هر دم شهید
بنیادم له دې ځایه لږې کړو او بل چپړې یې واچوو خدای به راته په قهر شي ؛ تر ټولو غوره
لاره داده چې ملک خبر کړو او داسې چې لاتراوسه ژوندی دی وروښیو او مال یې دهغه
تر نظر تېر کړو .

خانگل د خدای دوست خبره پریکړه او په تمسخر یې وویل :
خیر نو د ملک غوا به انګه شي .

دا خبره سپین ږیرو نه د ځوانانو خولې ته ولویده او سره یې تاوده شول . خدازده څه
پېښه شوه چې د خانگل او خدای دوست اکا زمان سره ولاړ شول او په جنگ او جگړه یې
لاس پورې کړ، د خدای په کور کې دفتنې اور ولګېده او هلته به چې مقدس آیات لوستل
کېدل ناوړو او شرمناک الفاظ د لمونځ گذارانو له خولې راوتل، په پانو ښځو باندي
تومتونه وویل شول او په معصومو زلمیانو گناوې وتړل شوې .

زه له جوماته لا ماښام خورته راغلی وم، یوه شپه مې د کور له بامونو نه واوره وتورله
او بیا راغلم، له خویندو سره د ماخوستن په ډوډۍ کیناستم . ادې مې د لادې شور واپخه
کړی وه - ډېر ایې مزې زه او دا ځکه چې سره جوارۍ ډېر بې خونده او بدمزه وي . مورن لا
دیتر خانه نه وو پورته شوې چې پلار مې د ماخوستن له لمانټه راغی . ټول یې مخې ته
و دریدو . دې بر سر تېر شو او څنگه چې کیناست ماته وویل : هغه رنځور پرديس په جومات
کې یوازې پاتې شو، هلکان د ماخوستنې لپاره کورونو ته لاړل . ته ژر خپله ډوډۍ وخوره او
ورشه چې هغه غریبگوټی چپړې بې کلمي او توبې مړ نه شي !

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
 ډوډۍ مې خلاصه کړه او سمدستي له کوڅه گاوو تم. واوره ترزنګانه او بڼتې وه.
 وریځې په آسمان کې خورې شوې وې او ځای ځای یو نیم ستوری لکه د یتیم او بڼکې د
 آسمان دمخ په شنو چاودو کې ځلیده. گړندی باد روان و او د کوڅې شاوخوا د ونو په
 لښتو کې یې د غم سازونه غږول.

د کلي سپي غلي وو او د لارې په اوږدو کې هیڅ حرکت او ژوند نه محسوسېده.
 جومات بڼاته نژدې شوی وم چې سخته ویره پیدا شوه. گامونه مې اوچت کړل او منډه مې
 پسې واخیسته. ناڅاپي مې پام شو، د منډو په مینځ کې مخامخ ليوه راته ولاړ دی، زبون مې
 ووهل شو او لرزه مې په صورت راغله، غوښته مې چیغه وکړم، خو د جومات خادم پیرک
 راباندې ناري کړي:

څوک یې ولې ودریدې؟

ما وویل: زه یم، خدای دې خوار که! نژدې دی زړه راکې چوولی و. ده وخنډل،
 رانژدې شو او په غیر عادي توګه یې خپل ځیره او پرېړ لاسونه د پوښتنې لپاره راوغځول او
 سترې مشې راسره وکړل، د سترگو سپین یې د تور مخ په کاسه کې ولرېښېدل او بیایې په
 سهم جن آواز راته وویل:

راغلم، گومان مې کاوه چې هغه رنځور به په جومات کې یوازې وي. ما وویل:
 هو خیر یوسي! ته خو یو زړه سواندی او بڼه سپری یې، مگر په زړه کې پوهیدم چې
 پیرک د مساپر د پاره نه دی راغی، بلکې د خورجین او کوڅو له پاره راغلی دی او دا ځکه
 چې ده څو، څو واره له جومات نه د مساپره پڼې او ځنې داسې نور معمولي کالي غلا کړي
 دي. نورې خبرې مې سره ونکړې او دواړه د جومات دروازې ته رانژدې شوو، ورمې
 خلاص کړ او ننوتم، د جومات فضا د تیلی ډیوی لوګي ډکه کړې وه او بد بوی پکې
 خور شوی و. مساپر د شولو د وښو د پاسه پروت و او هماغسې خړېده، د سترگو توریې
 تښتیدلی وو، د ډیوی زړه رڼایې په مخ باندې رپیدله او د خولو کوچنی داني یې په مخ
 باندې ځلېدلې.

د مساپر د ژوند تاریخ د خیال په ورثو کینولم او ورو ورو یې د خوب څپوته
 و سپارلم- تللی وم او داسې تللی وم چې بیا د کلي د څړه ځوانانو په راتګ او پریوتو هم نه وم

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
خبر شوی .

یو پار شپه به پاتې وه چې له خوبه راوینښ شوم، ډیوه ډېره تته لگېده خړه گان
شاوخوا په درانه خوب ویده وو، د پردیس خوله وازه پاتې شوې وه، دسترگو توریې
تنبتیدلی او د سینې خړکی یې غلې شوي و. د باد آواز نه اوریدل کېده او طبیعت د درانده
سکوت پرستن په سر رانکودې وه، په جومات کې هر څه پخپل ځای وو، یوازې د مړه
مساپر کوڅو چا وړی و.

هغه شپه تېره شوه او په شپې پسې میاشتې او کلونه تېر شول، ډېر خلک په دې لار
راغلل او لاړل، مگر هیچا د هغه مساپر پوښتنه بیا ونکړه او هسڅوک پوه نه شول چې دی
څوک و او چیرې ته ؟

۱۳۴۳ کال

د کارخانې جشن

د ښار په خلنو کې د خارخانې د پرانیستلو د جشن خبرې خورې وې .
هر چا به هر څه ویل او د جشن په باره کې به یې خپل اوریدلې نورو ته اورول .
ماشومانو به په ښونځیو کې، کارگرانو په فابریکو کې او ښځو به په کورونو کې د جشن په
باره کې مرکې کولې .

علي مراد حمال بیا تر ټولو د جشن په مرکو مین و، څنگه به چې د جشن نوم
واخیستل شو دده کوچنی سترگې به د پلن مخ په کاسه کې راڅرخیدې، د پیتې پورې به یې
سپورمې ورپیدې، پخپله کوسه زیره به یې لاس رابنکود او په مغرورانه انداز به یې وویل :
«داجشن زمگړ دی او دا کارخانه ما درولې ده .»

ددې وینا سره سم به علي مراد د خپلو لاسونو ورغومې چې داوښ د تلې په شان د
کار له زوره کلک شوي او ښوی شوي وو انډیوالانوته وښودل او دا حرکت به یې په یوه
فاتحانه خندا پای ته ورساوه .

کله کله به یې لا خپلې زړې ځولې ته چې لکه د غڼې جاله په تارونو کې رابنده وه
اشاره وکړه او و به یې ویل :

«ما همدا چکمن دهمدې ارخانې په جزړولو کې زوړ کړیدی»

ځینې وخت به یې د خبرو په ترڅ کې ستونې وپرسېدې او د کوچنیو سترگو په تورو
مړیو کې بې یې داوښکو کړی را پیدا شوې . داوخت به علي مراد ته د خپل زلمي زوی
قنبر مرگ ورپه یادوی و . قنبر په همدې کارخانه کې تر واگون لاندې شو . علي مراد لا
داوښتي واگون تر درانه بار لاندې د قنبر زگیروي اورېدل او هغه ویني یې لالیدلې چې
د قنبر له ځولې نه دده د خمتا په څر و اسکت رابهبډلې .

- او ه! څومره ښه زوی مې و! څومره به یې زما خاطر ساته ، یوه ورځ چې دې خپلې
مزدورۍ پنځه روپۍ یې خرڅې کړې وې څومره ښکښل مې ورته وکړل مگر دې بنده له
حیا نه حتی خپل سر راپورته نکړ . ده زما تر مخ یوه ورځ له خپلې ښځې سره زړورې خبرې
ونکړې او زما له شرمه یې یو ځل خپل ماشوم ته ناز ورنکړ . او ه! زه څومره غریب او بې

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
 کسه یم، زما قسمت خومره خوار دی او دازه خومره بدمرغ او نامطلوب انسان یم. آخر
 زه به دا پاتې عمر څنگه تېرومه او د خپلې بدمرغۍ داستانونه به چاته وایم. دا کوچنی ماشوم
 به څوک لویوي او دا ځوانه نرور به په څه هیله صبرومه؟ قنبره، قنبره زویه! د خدای د پاره
 زه ډوبېرم.

دا خبرې به د علی مراد پې خاطر کې وگرزېدې او ورپسې به د اوبنکو سیلاب دده
 د نرۍ زيرې له سپینو وینستانو ته دده په شکېدلي گریوان راخوړ شو، په زوره زوره به یې
 وژړل

او زړه به یې تش کړ، خو دده اوبنکې به لکه د ثور باران کم دوامه وې او ژر به دده
 په زړه کې د نامیندی د تورو وریځو له شانه دهیلو زرین لمر راوخوت، مسکې به شو او
 دا ساده جمله به یې له خولې راووته:

« که خدای کول په نردي وخت کې به کارخانه چالانه شي.»

ده به په ډېر سادگۍ کې نورو مزدورانو ته د ازقري ورکاوه:

« که خدای کول زمور او ستایې ژوند به له دې کارخانې سره سم شي.»

ده د مطلب د کارخانې د بنسټ ایښودلو په وخت له یو ستر مامور څخه اورېدلی و
 او کلک باور یې پې لاره. ده به داهمخ ویل چې دا کارخانه په حقیقت کې زمور ده او گټه
 به یې پخپله مور ته راوړسېري.

همدا هیله وه چې په علي مراد یې سره له ټولو بدمرغيو د خپل زلمي زوی مرگ
 زغملی و.

د یکشنبې ورځ راوړسېده، د جشا ورځ او د مزدورانو د نیکمرغۍ ورځ!
 علي مراد د خپل بنایسته لمسي سترگې په رنجو کړي، خپله زنگ وهلې زړه بیاتي
 یې راواخیسته او د بنایسته ماشوم د سروینستان یې د وټې (۱۱) په څیژ گردوسکبنتل.
 د قنبر د واده د پسې گل سيب د شمال یې راویوست او په سريې وروتاړه، بیایې په
 غېز کې واخیست او د کارخانې په لور رهي شو.

۱۱- وټی = ځوندي، پوپک

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق

- خدایه! لکه چې راباندې ناوخته شوې ده، گوره چې نقل یې لانه وي ویشلي.
اوچت اوچت ته، خود خوانی تگ یې نه وپاتې، هلک یې دروند شوی و او سایې
سوله. ماشوم په ټوله لار کې خندل او له خوشالی نه یې د خپل نیکه په غیر کې ټوپونه وهل.
ځای تهڅ رانږدې شول، د کارخانې دننوتلو په لار دوه کتاره وسله وال ژاندارم او
پولیس ولاړ وو. هالته لرې د کارخانې په مینځ کې د جشن سره او سنه بیرغونه رپېدل.
د سړک په سینه باگدې د گړنیو موټرونو پرله پسې بهیر راروان و. د دروازې په خوله کې
نابلدو گړي دریدلي وو او د میلنو ټکټونه یې کتل.

- «خدایه دا به څوک وي؟» علي مراد دا سړي پخوا هیڅکله دلته نه ولیدلي. دهغو
مزدورانو له جملې نه هیڅوک نه بنکاریدل چې دا کار ختنه یې جزیره کې وه. نجاران،
ختگران، مستریان، حمالان، حتی ډریوران او کرین کاران هم نه لیدل مېدل. د فابریکې
د دروازې له خولې نه د انگر یوه برخه څرگنده بنکاریدله هلته ټول د خولیسو او دریشیو
خاوندان راټول شوي وو، د جمیعت د خندي او شور آواز چې د لوړو لوډیسپیکرونو له
آواز سره یو ځای شوی و تر عمومي سړکه پورې رارسېده، علي مراد دروازې ته نږدې شو،
خو د دروازې ساتونکو دهغه مخه ونیوله، ده نانمونکې زاری شروع کړې او د دروازې
نظم ته یې صدمه ورسوله، د جمتي خلکو د مراسمو نزاکت د یوه بې حیثته او بې ارزښته
سړي له خوا خراب شو. د دروازې ساتونکو حوصله یې تنگه کړه، سپایانو ته اشاره وشوه،
یو پرې تور بنخن پولیس رامنډه کړه او علي مراد یې داسې څپیره وواهه چې لنگوتی یې یو گز
له سره لرې گوزار شو، بل پولیس د شاله خوا وواهه او علي مراد خوار کی پر مخې ولویده.
ماشوم لمسی یې له غیرې په ځمکه گوزار شو او سخته چیغه یې له خولې راووته.

د بېدفاع او نامیند مزدور ژبه گونگه شوه او سترگې یې د او بنکو پردو پټې کړې.
هالته لرې د موټرو د پارک ساته شور ځوږ پورته شو، خو تنه مزدوران په منډو
د سړک مخې ته راووتل او علي مراد یې له خپل لمسي سره د پولیسو له ډلې او د تشریفاتو له
سیمې نه ویوست. نندار چیان له ونو او د سین د غاړې له جگ دیوال نه چې د فابریکې
د مراسمو د سیل لپاره یې ختلي وو رابنکته شول او تر عاي مراد راوخر خېدل.
نجف د مزدورانو کړی ماته کړه، ورننووت او په مغگو گانه اندازې وویل:

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
 کینه، دلته کینه، احمقه بوډا! تمامه ورځ به دې ساده مزدوران غولول چې
 دافابریکه د تاسې ده! اوس پوه وی چې دافابریکه د چاده؟ که نه یې پوه شوی یو ځل بیا
 ورشه چې پوره دې وپوهوي.

ټولو مزدورانو وخنډل. علي مراد له غصې نه ډک سر راپورته کړ، کاته یې چې
 بدخولی او بې پروا نجف مخامخ ورته ولاړ دی. بې کمیسه، برکي واسکت او هماغه
 پخوانی پیوندي پرتوگ یې اغوستي وو، د تور او سپینو پرتوگان یې تر زنگنو پورې
 راخوړند او یو خیرن رنگه ټونکریې تر غاړې راتاو کړی و، لویه خوله، تنگې سترگې او غټه
 بېره ککړی، پولادې مټې او بېباکه آمرانه وزه.

علي مراد وار د وار زړور او سرکش نجف وپیژاند او په ډک ستونې یې دلومړي
 ځل لپاره اعتراف وکړ:
 تارینتیا ویل.

نجف د واسکت له جیبه یو موټی خیرن توتان راوايستل او د علي مراد لمسي ته په
 لمن کې واچول، بیایې مخ علي مراد ته واړاوه او ویې ویل:
 وعده راکوې چې بیا مزدوران نه غولوې!
 -ډاډ در کوم، اوس پوه شوی یم!

نجف وخنډل او په داسې حال کې چې د علي مراد یتیم لمسي یې پخپل څټ باندي
 سپور کړ- ویې ویل:

فقط ته دومره ویلی شي چې نجف زما د لمسي خردی او بس.
 وروسته یې په ډاډه لهجه علي مراد ته دا خبره تکرار کړه:
 دا کار گران هیڅکله مه غولو، داسې لار وښیې چې دوی پخپله خپله دنیا جوړه
 کاندې.

علي مراد مزدورانو ته مخ ورواړوه:
 راځی، راځی زامنو د کار خانې د خاوندانو د چرچوله سیمې رالړې شی، هلته به
 بېرته راوگرځو چې دا کارخانه زمونږ شي.

کابل ۱۳۴۷

دوه جوالیان

ماسپېنېن ناوخته شوی و . په آسمان باندې د ژمي خړې وربخې پلنې شوې وې او د
 واورو وړې دانې اوريدلې ، یخ باد چلیده او د واورو څپرکي یې له یوې خوا بلې خواته
 شړل . د منډيې چارچلند سوړ و او زیاتره د کانونه تړل شوي وو .

سهراب د یوه خلاص د کان خواته د دوو پښو په سر څک ناست و . یوه زړه شپې یې
 تر ځان راتاو کړې وه او په شایې تر شپې لاندې د پرسر پړي ولونه له ورايه ن کاریدل . د تور
 پټکي تلمبوزک یې وهلي و او دهغه له چاودنهيې یوازې دوه سترگې ښکایدلې . هاخواد
 سهراب مقابل لوري ته د یوه تړلي د کان تر مخ ، یو بل زلمس جوالي د جوارو انډیوته تکیه
 وهلې وه ، لاسونه یې تر تخرگو لاندې ننه ایستي وو او د پوزې ونې او به یې په بریتونو باندې
 رابهیدلې . یوه زړه او پمنه قره قلی خولی یې په سر وه او د سپخیدلیو درزونو چاودنه یې له
 ورايه ښکاریدل . د برکې بالاپوش یې ډېر زوړ نه و خوزیات خیرن شوی او کرغیرن شوی و

پیوندي کلوشې یې په پښو وې او د شپیدلي پرتوگ نه یې د زنگنو سترگې راوتلې
 وې . پړی یې درلود خو په شاسې نه و تړلی او مخ ته یې په ځمکه باندې سښی و .
 سهراب هغه سرتريايه له نظره تېر که ، مگر ويې نه پیژانده او نابلدورته ښکاره شو .
 سهراب په همدې منډيې کې څلور کاله جوالونه چلولي وو ، مگر داسې یې هيڅکله نه و
 لیدلی . دی په اورډو فکرونو کې لار :

گوره داسې به څوک وي ؟ .. دوه ورځې پخوا د ملا برات علاف څلور بوری
 وړه له همدې منډيې نه ورک شول ، ... خدازده چا به وړي وي ، که دې سړي وړي وي
 ؟ ... نه ، نه ، دده رنگ غلوته نه دی ورته ، دی هم زما غوندي یو هر دم شهید سړی دی ...
 مور غریبان یو ، خو غله نه یو ، غله نور دی ! ...

کله چې سهراب د چرت له اورډو پړاوونو څخه راوگرزیده اوریا زیاته شوې وه او
 نور د کار د پیدا مېدو چانس کم و . له ځایه را ولاړ شو ، خپله شپې یې په اورډه راسمه کړه او

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق

مخامخ نابلد جوالي ته وگغی. همدا چې ورنېر دې شو، غریبې وکه:

خنګه یې یاره؟

مقابل سړي په داسې حال کې چې په بریتو کې یې د مسکا خپې زخز عیدې ځواب

ورکه:

جوړدې یې آشاء!

- څه نومېږي؟

- پردل،

ستا نوم څه دی؟

- زما نوم سهراب

- د کوم ځای یې؟

- د کرباغ یم.

ته د کوم ځای یې؟

- زه؟ نو څه تېرته ووایم! زه لا کوچنی وم چې زما مور او پلار په غور بند کې مړ شوي

دي. زه هماغلته لوی شوم؛ خلکو ویل: پلار دې له کومې بلې خوانه دلته راغلی و. خدازده

زما پلار به له کومې سیمې هلته غریبې پسې راغلی و، خو خلک وایې چې بڼه سلې و.

سهراب وویل:

د پلار سړیتوب به دې څه پکار شي، دا وایه چې څه یې درته پرې یښي دي؟

- خدای دی و بڅښي هیڅ نه دی ترې پاتې!

سهراب وخنډل او ویې ویل! نو څه بڼه سړیتوب یې لاره؟

پخواتر دې چې سهراب ددې وروستی پوښتنې ځواب ته انتظار وباسي، لکه یو

ورک مطلب چې یې په ذهن کې سمدستي راپیدا شوی وي ژر په تلوار یې پردل ته وویل:

بالا پوښ دې بڼه بالا پوښ دی، مگر دا بختوره خولی چادر کېده؟

- دا خوز موز یوه همسایه را کېده!

- ستا همسایه؟ ته همسایه لري؟

- نه، نه یې لرم!

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق

- نو څنگه دې وویل چې دا خولی زموږ همسایه را کړیده؛ کوم همسایه دې ښود؟
- د علاقه دار صاحب همسایه!

سهراب د پردل دې هبرې ته له خدا شین شو او ویې ویل:

ته څه بلا سړی یې، پر دې همسایگان خپل بولي!

پردل لږ سور غوندې شو، په لور او جدي آواز یې وویل:

ولې علاقه دار خوزما بادار و.

سهراب دا اخل داسې مست و خندل چې د خندي له زوره یې له سترگو او ښکې

راو بهیدې او له دې سره یې پردل ته وویل:

ولې داسې نه وایې چې خور هم دهغه و، همسایه هم دهغه و او زه هم دهغه وم.

پردل چې یو مخ ماتې، بې خولې او بې زړه سړی و او له بازاری کارگرانو او د بازار

له چاپیریال سره ښه بلد نه و، د سهراب پر له پسې پوښتنو وار خطا کړ، نو ناڅاپي یې

شونډې پرانیستې او په یوه کچه او بېخونده لهجه یې سهراب ته وویل:

ته پخپله ښه سړی یې؟

ددې بې ارتباطه خبرې له اوریدو سره سم په سهراب باندې د خندي داسې لي. نی

څپه راغله چې کو کې یې له خولې ووتې او بله وډي یې ونيول.

دا اخل یو د کانداری ته چې دوی ته نیردې پخپل دکان کې ناست و د سهراب په لوره

خندا غصه ورغله، د دکان خولې ته یې ورو دانگل او په ترخه غاړه یه سهراب ته وویل:

احمقه څې او که در کته شم!

سهراب ځواب ورنکړ، خو خپلې غضبناکې سترگې یې ورواړولې او سمیستي مخ

په بازار و خوځید. پردل هم را ولاړ شو، کالي یې و خنډل او په سهراب پسې رافی. سهراب

مخامخ د منډیې دلویې دروازي په سماوار ننوت، بر سر تېر شو او د تخت د پاسه په پوز کې

باندې اوږد وغځیده. پردل هم راغی او ده ته نیردې، په یوه تیاره گوټ کې پته خوله

کیناست.

یو شېبه وروسته د سماوار شاگرد سهراب ته ویریده:

څه شی خورې؟

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
سهراب په داسې حال کې چې سترگې یې لاکه د بښېنې مری د تور لنگوتې دولونو
لاندې بریښېدلې، په درانه او کرار آواز ځواب ورکه: زه وروسته ډوډی خورم؛
شاگرد دا ځل پردل ته مخ وړاوه:

ته څه شی خورې؟

- زه یې نه خورم، ما هیڅ نه دي. ټلي!

- نو دلته د څه لپاره راغلی یې؟

سهراب په دې وخت کې راپه ډډه شو، نسواریې تو کړل او د سماوار شاگرد ته یې
وویل:

پرې یې بډه، پیسې نلري.

د سماوار شاگرد د سهراب دریمگرتوب ونه مانه، پردل ته پسې کلک شو او
راولارېې که. خو څنگه چې هغه لټیدو ته قابو شو، د بالاپوش لمنې ته یې د سهراب پولادي
منگولې ورسیدې، دی یې په بیرته کیناوه او د سماوار شاگرد ته یې په ځیره لهجه وویل:
ورشه ځناوره، یوه چاینکې ورته راوړه!

د همدې خبرو سره یې د لسو روپیو نوی کاغذله ملا راویوست او وروایې چاوه.
ډوډی په چوپیا کې زخوړل شوه. گوره چې زلمیو جوالیانو به یو د بل په باره چې
څه فکر کړی وي او خدازده چې دمست سهراب د خنداو کاروان ولې دریدلی و، ولې
پردل ته یې ځیر ځیر کتل او دهغه له قره قلی خولې نه یې نظر نه غړاوه. کله چې وروستی
گوله جگه شوه پردل وټوخیده او کچه شانې مسکایې په شونډو راغبرگه شوه. بنایې دی
به له دې چوپیانه په تنگ شوی و او غوښته به یې چې داد غم کمبله ټوله کړي. سهراب ورته
وخنډل او ویې ویل:

وايه څه دې په زړه کې گزري؟

- که ستا خوښه وي زه به یو ځل په کار پسې ووزم!

سهراب نو څه ون ویل، خو په یوه مسکایې دده غوښتنه تائید کړه.

پردل راولار شو، خپل پری یې واخیست او ووت.

سهراب یوازې پاتې شو، سړیې په زگنو ولگاوه او په چرت کې ډوب لاړ. خدازده

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
 د څه په باره کې یې فکر ناوړه چې د جوالیانو شور بگت یې د فکر سلسله و شکوله او وچت
 له ځایه را ولاړ شو. د سماوار کار کوونو او میلمنو گرد د باندې خواته منډې کړې.
 سهراب چې څنگه راووت سترگې یې په پردل ولویدې. زړه فله فله یې له سره لویدلې وه
 . د برکې د کوټ جیبونه او گریوان یه شکیدلې وو، د خمتا په کمیس یه د پوزې وینې
 رابهیدلې، په سترگو کې سې دوه غټې او بڼکې غوټه شوې وې او گرد چاپیره جوالیانو
 رانیولې و.

سهراب ته سخته غصه ورغله، د جوالیانو مینځ ته ورننوت او جیغې یې کړې:

لاس ونیسئ، لاس ونیسئ!

جوالیانو لاس ونیو او سهراب ته یې کوڅه ورکړه - ده د پردل خولې له ځمکې را
 وچته کړه او دی یې لاس نسولی د جوالیانو له مینځه راویوست.

سهراب د منډیې ټولو جوالیانو پیژانده او په درنه سترگه یې ورته کتل. دوی پوه
 شول چې وهل شوی جوالی د سهراب خپلوان یا ملگری دی او هغه ډېر پې خپه شوی دی. یو
 غنک رنگی پریې جوالی چې نري بریتونه او کوسه بزیره یې درلوده او د منډیې د جوالیانو
 مشر و د جوالیانو له مینځه راووت سهراب ته نېرې راغی، په اوږه یې لاس ورکیننود او
 وې وویل:

سهرابه! ته گوره دانادانه سپری د کرایو نرخ خرابوي. خو واره ما پخپله ورته وویل
 چې دا پیتی تر لاهوری دروازې پورې لس روپۍ کرایه لري، پام کوه چې کمه یې نکړې،
 مگر دی حاضر شو چې په اووه روپۍ یوسی. دا جوالیان چې دی یې وهلی دی ملامت نه
 دي، د دغو خوارانو خو ملاوې تر دې جوالونو لاندې ماتې شوي. ډوډۍ نلري، جامه
 نلري، ټاټوبی نلري او شپه ورځ همدا پیتی چلوي. که چیرې د پیتی نور هم پې درانه شی
 دا خواران به څه کوي!

سهراب په دقت دا خبرې واوریدې. په په وچولې کې یې د غضب غوټې وپلې شوې
 او فقط دومره یې وویل:

د نابلدانو بلدول په کار دي، وهل یې نه دي پکار. دی هم غریب دی او پیتی چاوي.
 بیایې د پردل خولې ورپه سر کړه او د پوزې وینې یې د خپل لنگوټي په شمله

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق

وژپاکې کړې او له ځان سره یې مخ په بازار و خوځاوه.

دد کانونو او اپارمانونو د بخاریو لوگي لکه درنې وریځې بازار ته رابښکته شوي وو

او هوایې لوگجنه کله یې وه. سهراب پردل ته وویل:

شپه نیردې شویده، گامونه اوچت اخله.

- چیرې به ځو؟

- زما ځای ته!

- ستا ځای چیرې دې؟

- ټول جوماتونه، د حمامونو گلخنونه او په اوږی کې درست گراژونه، د پليو

لارې، دد کانونو مخې، هر میدان او هره پوله!

سهراب پوښتنه وکړه:

ښه ستا ځای چیرې دی؟

پردل په داسې حال کې چې ژبه یې نښتله ویې ویلې:

زما ځای د علاقه دار صاحب کور.

له دې خبرې سهراب برچ وهل او ډېرې وخنډل، بیایې پردل ته وویل:

دا علاقه دار خوار څوک دی چې هر شی یې ته د ځان بولي؟

- دا خو زما د دولسو کلونو بادار دپ کنه! مگر زه یې اوس شپږلی یم. همدانن تمامه

ورځ دا سودارا سره وه چې شپه به چیرې تېروم...

سهراب په همدې ځای د پردل خبرې پریکړې او پوښتنه یې ترې وکړه:

پس له دې به څه کار کوي؟

- همدا جوالي توب.

سهراب پښه ونيوله او یو ځل بیا د پردل سر او اوربوز ته ځیر شو، ویې خنډل او ویې

ویل:

خولی دې جوالیانو ته نه ده ورته، ولې کلینري نه کوي؟

- څنگه ته کوم موټروان پیژني چې ما کلینر کاندې؟

- ته څومره ساده او کم عقل سړی یې، که زه دومره معتبر وای ولې به مې پخپله دا

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق

پيتي چلول !!

پر دل او سهراب په خبرو، خبرو کې له ښار ووتل او د واورو په يوه نري منډه کې يو پر بل پسې د کليو د جوماتونو خواته لاړل. د ماښام تياره زياته شوه او دوی يې پخپلو څپو کې ورک کړل.

سهراب سبا وختي د ښار پر لور راغی. بېرته يې بېرته شوې او سړيې ډېر زيات ريسدلې و. په سترگو کې سې د فجرې خوشالتيا گنا ته په شوې وه او ځای يې يوه داسې توفان ته پرې يښی و چې د گونگ او بې تعبیره انتقام برېښناوې يې خوریدلې، قدمونه يې درانه شوي وو او په څير کې يې دلوی غم څپو کو کې وهلې. د دکان مخې ته ورسید او بې له دې چې سلام و اچوي د خپل لاس بوتل او پورې د حکيم ذی مخې ته کيښودل:

دا کتر صاحب دا بېرته واخله!

حکيم جي سهراب ته څير شو، بيایې لاس دواته وروغځاوه او پوښتنه يې وکړه:

څنگه! دوا فايده ونکړه؟

- نه هغه مړ شو! داسې وويل او بې له دې چې د دوا پيسې و غواړي په تنگه کوڅه کې مخ په ښکته روان شو.

هلته يو بل سړی چې غوره شلیدلې کړتې او پتلون يې اغوستي وو خپل پولادي سوک په دره وواهه او فریاد يې ويوست:

آه مور. څومره آسان مړو!

له دې خبرې سره جوخت په آسمان کې د پسرلي لومړنۍ برېښنا وځغليده او د تالندې هیت د زاډه ښار ویده هلوونه ورپرېږدول او له خوبه يې پاڅول.

کابل - ۱۳۴۶

څوړکی ماشین

گوره خوزه پیرۍ به په تې هسکو غرونو تېر شوې وي؟ څه شپې ورځې، څه سخت ژمې، څه واورې، امرې او څه چپاونه به یې لیدلې وي؟
خومره بېوزلي پرديسان به ددې جادو گرو غرونو په گردلو او د واورو په لېږدونو کې بې لارې شوي او په شاوخوا پسچو کې مړه شوي وي.

څه قافلې، څه مهاجرین او څه اېنکری به د توفان په منگولو او د ژمې په هیبت کې نشت شوي وي. ددې سیمې د افسانور او یان، ددې غره دهرې درې، هرې څو کې او هرې لارې په باره کې یوه افسانه لري.

دلرې سیمو خلکو دا روایات نه دی اوریدلي، ځکه ددی غرونو عجائباتو نه د آیرنتیا په سترگه ووري او دهر څه په باره کې پوښتنې کوي.

گوره، دادغره په ولیو پاس حوض به چا جوړ کړی او شکولی وي، دڅه دپاره، داوولې؟
د سیمې سپین زيری وايي چې دا حوض دیبانو جوړ کړی او بناپیری بخ پکې لمبیدلې.

نو گوره چې بناپیری به څنگه په داسې سړو او بو کې لمبیدای شوي!
سپین زيري وايي: ماشین ناولی شی دی. له هغې ورځې چې د ماشین آواز د سالنگ په غرونو کې خپور شو، بناپیری له دې سیمو څخه والوتې او «کوه قاف» ته ولاړې.
ته د ماشین و گوره - ماشین! دابې زړه او بې وینو ديب، داداوسپنې ځناور.

ورويې له ځان سره و خندل، پخپل زړه کې یې پټ وویل:
ته خو گوره په دې پریرو غرويې څه و کړل! ولي یې ورمات کړل، پښې یې وروخپلې او مخامخ یې په زړه ورننووت.

رینتیا دا څوړکی ماشین خومره بڼه ملگری دی، خومره منونکې او شرافت مند دی!
له هر نژاد، هرې ژبې، هر مجهېب او هر ملت سره یو راز کار کوي. دی دانسان ملگری دی، دانسان!

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
 دی رشوت نه غواړي، طمع نه لري، د چوکی لیونی نه دی، په القابو پسې نه گزري،
 فقط کار کوي - کار !

زما خړ کیه ماشینه ! زړه مې غواړی چې یو ځل داستا په دوړو پټه ځنځیرونه، دا
 غوړې خیرنې مټې او داتور او لو گجن دروي^(۱۲) سر تر پایه مچ کړم او خپلې سترگې پې
 ومونم. که داستا پولادي منگولې نه وای چا به دا د خاورو او ډبرو غونډۍ په بل مخ
 اړولی. که ستا تیره غابونه او نیوې نه وای نو څنگه به ددی سر تمبه او نامنومکې غره گیده
 سوری کېده او غریگوتې انسان به لار پکې ایستله ؟

دی لا د خپل فکر په سلسله کې سرگردان و چې لمر د غرونو شاته ته ننوت او د
 ختیځ د ماښام کمپله ورو ورو د جگو غرونو په آسمان کې پلنه شوه، سپر ه سیلی راوالتو،
 یخنی زور و نیو او دی د تیرې له اړخه یو جگ غټي^(۱۳) ته و خوت. پورته د درې په وروستی
 برخه کې، دوو ماسینونو د تونل له خولې نه د اضافي خاورو او ډبرو وروستی کوټې بنسکته
 مخ په ځوره تویولې او دوړې یې څپه څپه مخ په ده راتلې. د کار د قواو افراد او کارگران
 کتار کتار او یو یو د افتنور^(۱۴) پلو خپلې قرارگاه ته راروان وو. دوی هغو بنسکاریانو ته ورته
 وو چې په بدو شرایطو کې نابیره له خوني ځناور سره مخامخ شوي وي او له ډبرې سختې
 مبارزې وروسته پې بر شوي وي او بیا سترې ستومانه د یو چوپ غرور تر هوالاندې خپل
 کلي ته راستانه وي.

لاندي درې له کوزو برخو څخه تور سپرک په سینه باندي د کار موټرونه رابهیدل
 او لکه اوراور کې^(۱۵) یو په بل پسې راروان وو. په تیارو پیچونو کې لکه د څرغونو امیل
 او بنتل راو بنتل .

۱۲- دروی = نله، دلرگی شپېلی، دلته دود کش او دلوگی وتلو نه مطلب دی

۱۳- غټی = لوره، هسکه

۱۴- افتنور = دیوه ځای نوم دی

۱۵- اوراور کې = هغه الوتونکې خزنده چې د شپې رڼا کوی او په دري ژبه یې (کرم
 شبتاب) بولي .

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
غرونه ډېر درانه بنکاریدل. آسمان زښت ښایسته شوی و او لکه د مرغلرو ادني
ستوري ورباندې ځلیدل. پردل وار په وار خپلو اندیښنو د تېرو خاطراتو غیرې ته
ورغوځاوه، دلور و غرو په لمنو کې د سپیدو نندارې؛ هر سبایي د کار سیمو ته د موټرو ،
ماشینونو او خنډیدونکو زلمیانو لږ د او شور؛ درخصتی د ورغو میلیې او سندرې، له غرو او
غونډیو سره جگړه؛ په ژمي او توفان باندې بری؛ له طبیعت سره مبارزه او له بشریت سره
مینه

او ....

پردل نه پوهیده چې څه ور شویدي، ولې دننه په زړه کې ځورېږي؟ د څه لپاره
غواری چې تل ددی ساره او ځیره سالنگ په لمنو کې پاتې شې؟ ولې، ولې، ولې؟

ځوان پردل په خپلو افکارو غرق ، لوی سړک ته راکوز شو، لار بالکل تیلره شوې
وه او ده تمامه ورغ د غره په جگو لمنو کې تېره کړې وه. ده نن هغه ټولې سیمې له نظره
وايستې چې ده د خپل یونیم کلن عسکري خدمت په موده کې هلته زور ازمویلی وه، خولې
یې تویې کړې وې او له هر کمره او هرې تیرې سره یې بلدو. ده ته ددې سیمې هر بوټې او
کانې لار شووله او له هر موټې خاورې نه یې د خپلو خلکو او وطن د مینې وړمه ورتله.
هماغه شپه ده ډېر غوښتل چې د سالنگ او خپل ماسین په باره کې یوه حماسه ولیکي او خپل
سرکش روح په تسکین کړې، مگر گوره څه یې شوي وو چې شعريې نشوای بسکلاي او
کلمات ځنې تښتیدل.

شپه پخه شوه. د کارگرانو په کاغوشونو کې د سورا او ځورن جوش کینستی و. ځای
ځای په کټونو باندې دوه، دوه، دگې، درې ، پنځه، پنځه انډیوالان سره گونډي شوي وو،
ټو کې ټکالي، آزادي مر کې او یا جدي بحثونه یې سره کول. په ځینو گونډو کې تر خیصي
افرادو سندرې بللې او په زوره، زوره یې خندلن دغه شپه د کارگرو او افرادو تر ټولو
خوشالوونکې، بختوره او نیکمرغه شپه وه. په سالنگ کې ډېر ستر او دروند کار سرته
رسیدلی و او دلومړی ځل لپاره د سالنگ هیبتنا کې او خونې لارې د موټرو کاروانونو ته

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
 خپله غیره خلاصوله. پردل په همدې شپه کې غلی او غمجن بې حرکته او وچ کلک پخپل
 شکیدلي کت ناست و او سړي په زنگنو لگولي و، د خپل بستر د شړی شړیدلې خنډه چې
 همیشه به یې تر بستر لاندې پټوله نن یې اوڅه پرې یښی وه. زیره یې د عادت په خلاف بېر
 شوې او د سر پر وینستانو یې دورځې ددرو او خاورو آثار لا پاتې وو. د پخوانیو شپو مستی
 او خنداوې، ټوکې او ټکالې، شعرونه او سندري گرد سره ځنې هیر شوي وو. پردل هغه
 پخوانې پردل نه و او یو مړ ژواندی غوندې شی ورڅخه جوړ شوی و. انځر لا دمخه د پردل
 په وزه پوه و، نو څنگه چې کاغوش ته راننوت، مخامخ وژغی ورنږدې شو، لاس یې په
 ولي ورکینبود او په کراره یې وپوښته:

دا ولې داسې خپه یې؟

پردل سر راوچت که، په ځیر ځیر یې انځر ته وکتل او بیایې په یوه ترخه مسکا کې
 ورته وویل:

ددې لپاره چې د سالنگ د لارې کار تمام شويدي.

- او هو؛ ته نو د سالنگ په تمامېدو خپه کېږي؟

- هو؛ او دا ځکه چې د کار تمامیدل ماله خپل ماشین نه بیلوي!

انځر دې خبرې ته کت کت و خندل او ده تې یې مخ راواړاوه:

ماته دې دیوه کزچي قصه را په یاده کړه. هغه به چې خپل اوبن ته وانبه ورواچول
 لکه میخ ځای په ځای به ورته ناست و او بیا به چې چا پوښتنه ځنې و کړه هلکه! ولې خپل
 اوبن سر ته لکه د غم څلی سوټ سوټ ناست یې؟ کوچي به په ځواب کې ورته ویل: دا
 ځکه چې د خپل اوبن شخوند مې ښه ایسي او خوند را کوي. ته هم کت مت هماغه کوچي
 ته ورته یې، مگر ستا او دهغه تر مینځ دومره توپیر شته دی چې هغه په یوه حیوان باندې چې
 سایې لرله او د خپل خاوند تمیزیې کولای شو مین و او ته په یوه ټوټه او سپنه چې نه سالري
 او نه حس، نه تالیدلی شی، نه پیژندلای!

پردل یوه شپه غلی و وروسته یې سر راپورته که، سترگې یې ورپېدې د پوزې
 څو که یې سره شوه او ملگري ته یې په کلکه وویل:

هو، انځر ته رینستیا وایي، ماشین حس نلري، مگر مورن خویې لرو. په نړۍ کې دا د

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
اوسپنو، گچو، ارگیو او نورو شیانو څخه جوړ شوي یادگارونه ولې لمانځل کېږي؟ حتی
په ځینو هیوادو کې رسمي میلماڼه هغوی لمانځي او پښو ته یې گلان ږدي .
داولې؟ ...

آیا دغه یادگارونه احساس لري؟

آیا دغه درناوی له دغو بېځانه یادگارونو سره مرسته کوی شي؟

ته باید پوه شي چې بشريوه تنده لري. دې تندې ته عاطفه وايي. د انسان عاطفه د ده
سپړتوب اساسي جوهر دی. انسان همدې عاطفې انسان کېږي. انسان پخپله مینه کې،
پخپلو دوستیو کې او کله کله حتی پخپلو غمونو کې او ژړاو کې همدا عاطفه ښکاروي.
وطنپرستي پخپله تر ټولو ستره او مقدسه عاطفه ده. که څه هم وطن دا عاطفه نشي حس
کولای، مگر مورن خوږې حس کوو او خپل ژوند یې ښکلی کولی شو.

په ما دا خپل ماشين ځکه گران دی چې هغه زما لپاره اولس او وطن ته د خدمت
کولو ډېر لوړ امکانات راکړل. هغه په یخنیو کې، په بادونو، اوریو او په تیرو او سختو
لارو کې زما هڅې او زحمتونه کامیاب کړل او زه یې د وطن د خدمتگارانو په صف کې
و درولم. په کوچني باندې خپل اوبن ځکه گران و چې هغه به د کوچني کورنۍ او
ماشومانو ته د ژوند شومه پیدا کوله، هغه ته یې د مشروع گټې او درو فعالیت امکان
ورکړی و، لیکن زما ماشين د یوه ستر ملت او زما د مورني هیواد د آبادولو په چارو کې له ما
سره مرسته کړیده او ما ته یې د «ماشينکار» د ستر لقب افتخار رابخښلی دی.
زه رښتیا له دغه څرکي ماسين سره مینه لرم. اوس چې زموږ خدمتونه د سالنگ په واټ کې
سرتو رسېږي ما ته تر هر څه دا سخته ښکاري چې له خپل ماشين نه بیل شم او خدای پاماني
ورسره وکړم.

کله چې د پردل خبرې دې ځای ته ورسیدې انځر په مینځ کې ورو دانگل او ویې

ویل:

پردله! ته خو لکه دې نورو غونډې بې سواده او ساده سپړی نه یې، تاغونډې یوه پوه
زلمي نه دا توقع نه کېږي چې د هیواد په یوه داسې ستره پروژه کې یې کار کړی او هغه یې
کامیابه کړي وي، بیا ددې په ځای چې خوشاله وي او ځان جشن ته چمتو کړي، هغه دې

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
پخپل ماشین پسي ژلري او د او سپني په يوه بې ځانه مجموعې پسي دې خپه وي. په دې باب
کې يو کلنگ، يو يوم، يو زنبيل او يو ماشين هيڅ توپير نلري او نه بنايي يو عاقل انسان له
هغوی سره داسې تعلق ونيسي، لکه له ژونديو مخاقتو او انسانانو سره يې چې نيسي څنگه
پردله، داسې نه ده؟

- نه، نه، زما لپاره هيڅکله داسې نه ده، که زما نظر چا منلی وای ما به دا خبر کې
ماشين چې اوس يې غاښونه هم پخ شوي او زور شويدي، هالته بر دتونل د خولې څخه
پورته په مخامخ پرېنو باندې ايښی و او ترې لاندې به مې ليکلي وو:

« دا دهغو خلکو د پيری د کار وسيله وه چې دا سخته لاره او سرکش غرونه يې
هوار کړل او د انسان هيلې يې پي و منلې ». .

ملگریه ! د او سپنو ماسينو نه تر هغو انسانانو ډېر بڼه او ارزښت من دی کوم چې د
اولس د خلکو غوښې او وينې خوري او کله چې مړه شي، نو بيا د نورو لیوانو په سلهاو
مودرونه دهغوی د ځنازې په موخړ پسي ور روان وي .

زما عقیده داده چې بايد يوازې د خدمتگارانو قدر و شي او دا هيڅ فرق نکوي چې
دا خدمتگاران له او سپني څخه جوړ شوي وي او که له غوښو او هلو کونه !

که دا ماشينونه چې سرو کال موز پي سپاره يو او هر کار پي کوو له هغو انسانانو
سره مقایسه شي چې هيڅ عملي کار د وطن لپاره نه کوي او تل د وطن د زمانو په اوزو سپاره
وي او ددې مقایسې قضاوت تاته در کړی شي ستا حکم به څه وي؟! دا کار یگر او
خدمتگار بې سا ماشين به بڼه بولې او که دابل بېکاره او طفيلي ژوندې انسان؟ دا دحس او
شعور غل خاوند او که دا بې حسه او بې شعوره معمار؟

کوم یو؟ ووايه کنه!

انځره ! دې خپرو او تورو ماشينونه ته په سپکه سترگه مه گوره، زه ددې ماشينونو
په آواز کې، د سرتگانو د چاودونو په آواز کې، د تپرو د گغښتو او د غونډيو د نړيدو په
آواز کې او په تېره بيا ستاسې د ساده نارگرانو په سندر، پوليو او شور ماشور کې د خپل
وطن آواز اوروم. زما د ماشين آواز زما د وطن حماسه ده او زه حق لرم چې ددې حماسې
پر شاعر مين شم .

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
 داسې ورځ زمانه یادېږي چې زه دې ماشین ته ختلی یم او دی دې نه وي چالان
 شوی. ده زما ټول همرونه او غوښتنې تر سره کړيدي. دی زما هغه خور. ملگری دی چې
 زما ستر هیواد او لوی اولس ته یې د مستقبل لاره هواره کړیده او له همدې کبله زه پې مین
 شوی یم.

د پردل او انځر له دې بحث نه شل شپې وروسته د سالنگ په تاوراتاو دره کې یو
 ټولگی چې د خدمت دوره یې په سالنگ کې خلاصه شوې وه مخ په بنکته روان و او دا ترانه
 یې په گډه بلله:

دغه پرېښې، دغه غرونه
 دغه تږې، دا خوږونه
 دا ژورې سترې کندي
 دا پېچومي، داموږونه
 تاسیخ کړي، تاسم کړي
 تاجگ کړي، تاتم کړي

خدای پامان خړه ماشینه!

خدای پامان خړه ماشینه!

دغه غرونه به آباد شي
 زمونږ زړونه به پې بناد شي
 د وطن له ټولو خولو به
 یوځای جگ به دغه غریاد شي
 «آبادیږي پې و رسم شی
 وطنوالو! ورته تم شی»

خدای پامان خړه ماشینه!

خدای پامان خړه ماشینه!

اوس چې ستړي او ستومان یو
له سالنگ څخه روان یو
ستا و فـا به نکړو هېره
مور سپېڅلې افغانان یو
ای د غـرونو په لوانه
ای د تـیـر و قـهـرمانه

خدای پامان څره ماشینه !

خدای پامان څره ماشینه !

د سالنگ د پرانیستلو ورځ : کابل-۱۳۴۳

د سپین سروود

پیری، پیری تېرې ضوې او دامغورور سین دهندو کش په تاوراتاو درو کې لا خپله انقلابي حماسه بولي:

« تل به زما په څپو کې د خوځېدو، منډو او یرغل قوت ژوندی وی، زه د سمندر د څپو تېرو او د لمر وړانگو زېږولی يم؛

زه د زورور او سترو توفانونه په زانگو کې روزل شوی يم؛
ماته ته تالندې، برېښنا او یاغی بادونو لלו ویلی ده؛

ماد سمندر په تیارو تلو کې له نهنگانو او سترو کبانو سره لوبې کړيدي او د آزادو سیلیو تر بولۍ لاندې مې له ساحلي غرونو، کمرونو او ځنگلونو سره غېږې نیولي دي؛
زه د استوا گرمیو او قطبي سخنسو ازمویلی يم؛

ماد توفان په منگولو کې زړور ماڼوگان بدللي دي چې څنگه د وحشي او فهرجنو دپو تر یرغل لاندې په سره سینه د خپلو هدفونو خواته خوځېږي؛

ماد پر مختلونکې انسان د زړه قوت او د سترو برېښنا ازمویلی ده؛ داسې انسان تر ترږمۍ او توفان ډېر پیاوړی او تر برېښنا او اندر خورا چټگتی .»

« زه د گړنیو وریځو په وزرونو باندې له هر هوارو سمندرونو نه د لوړ هندو کش خو کوته راو ختم، دلته مې د وریځو مستی، د بادونو له توندی، د باز ته گړندیو او د سیلاب له هیبتناکو موزندو نه نوې حماسه زده کړه؛

زما ددې حماسې قهرمان هماغه زړور او پیاوړې انسان دي کوم چې واورو، بادونو او سیلابونو راچاپیر کړی، مگر سر نه ټیټوی او نه تسلبمېښي؛

زه له همدې انسان نه الهام اخلم او په ناآزمویلو لارو، کمرونو او درو کې لاروهم او د بحر خواته خوځېږم؛

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق

زه قدم په قدم خپله حماسه تکراروم؛
باید د سیندونو او غرونو حماسه یو شي؛
باید ټولې سندرې، ټول سرودونه او گردې حماسې یو شي؛
باید ټول مقدس غضبونه، ټولې کوکې او فریادونه، گردې ټپې او درست توفانونه
سره یو شي او په گډه د نوي، زړور انقلابي انسان د زغم، جرأت او پرمختللو حماسه بشپړه
کړي؛

زه د ځپو، توفانونو، ځغاستو او ژوند استازی يم؛
ځکه د آزاد انسان د خوځېدو، پرمختګ، يرغل او رزم حماسه بولم؛
غر او هواره، سین او بحر، با او باران... دا ټول د زیار ایستونکي انسان د سترې
جګړې حماسه بولي.

د انسان هڅه او جګړه، د انسان تکل او يرغل، د انسان ژوند او هدف تژ ټولو اوږه
حماسه او تر هرې سندرې بڼکلي سندرې ده.
او زه به تل دا سندرې ژوندی او سپېڅلي وساتم! «

پلخمري-۶.۱۵.۱۳۴۸

نهي گردان

د شیرمیر گن^(۱۶) د جومات په برنده کې مې کړی ورځ د عربي صرف گردانونه یادول: ضرب ، ضربا ، ضربوا ...

ماغزه مې ستړي شوي وو او سر مې کلک خوږېده .

هالته پورته د جونغر^(۱۷) د زمان ځپلې غره پر پستو ډډو باندې درنګینو وریځو یو بنایسته کاروان راکوز شوی و . بې له دېنه چې باد د وریځو شملې و خو ځوي د لږو رنګین کاروان ورو، ورو په پربنو او پانونو باندې وزر غوړول او پر هوارو تم ځایونو باندې یې اکه مرمري پر جونه ځای پر ځای ټاټوبي کول .

د جومات د حجرو له شانه د ابو د ژرندې موزون او نه شلېدونکې غورمي چاپیریال ته خپله زړه همسشنی موسیقي او لرغونی تصنیغ تکرار او ه .

د ستومانو ماغزو د کرارولو لپاره مخ په شنو کرونډو ووتم . د ابو کوچنی لښتی په شگلنه او کرپړنه ځمکه کې کوز، ووز، کوزنیو کلیو ته بهېده . د پليو نری لاره د څو ځانو او وحشي بوټو تر مینځ له نري لښتي سره غبرگه څوره شوې وه .

شاوخوا د بزگرو کلي او کورونه، جونگرې او څپرې او پر دیوالونو باندې د چاپکو کتارونه ، د کلي مخ ته د ابرو او کثافاتو ډیرلنونه او پې د پاسه د کورنیو چرلانوبنډار، د بوره پټیو، دوچو وښو پر ډنډرو خڅلو کې څو ډنگر سر گردانه خوشکي، ځای ځای د هستو . نې جونگر و تهخ نېر دې د توتانو یوه، دوه ونې او ترې لاندې د کلي ماشومان د خاورو د لوبو بوخت وو . وراسته په لویه لار کې سوځوونکې لمر ته پر تاوده پوتې باندې یو تور خر د ایتراحت لپاره اوږد غځیدلی ، داسې چې ته به وایې ساترې ختلې ده . یو خر خپل

۱۶- شیرمیر گن = په دانه غوري کې یو کلی دی او سلیمان لایق طالبې پکې کړیده .

۱۷- چونغر = د پلخمری اولسوالی کې د غورې په سیمه راڅرخیدلی غردی، سلیمان لایق

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
د خپلو شعرونو لومړنی اثر د همدې غره په نوم نومولی دی .
سپې چې غبرونه او لکۍ یې ترې پرې شوي وي، داسې قابو پر سینه باندې پروت دی چې
مچ یې لانه وي لیدلی بیایې خوله وراچولې وي .
داشیاو، رنگونو او تصویرونو په دنیا کې وړاندې روان یم او خوځېږم، خو د سترگو
کامرې مې هماغلته پر هماغه یوه تصویر باندې فوکس شوي دي .
ضرب، ضربا، ضربوا ...

زړې خونې، زاړه کلي، زړې لارې، زاړه لنتي، هرڅه او هرڅه لکه پخوا، کټ مټ
لکه پخوا؛ اوله دې گردوسره د شیرمیرگن د جومات دالان او حجرې او په زړو حجرو کې
هماغه زاړه درسونه : ضرب، ضربا، ضربوا - یعني یوه تن وواوه، ټوو نتو وواوه، دريو یا
زیاتو کسانو وواوه !

هشخوک دا پوښتنه نه کوي چې څوک یې وواوه، چا وواوه چېرې وواوه او ولې
یې وواوه او ددې وهلو او جگړې داستان ولې نه ختمېږي؟!
پښې مې خوځېږي او پر نړۍ لاره مخ ښکته بهېږم . ماغزه مې د عربي گردان تر
گذارونو لاندې میده میده دي او سخت درد کوي
ضرب، ضربا، ضربوا ... مې د بدن ټول ذرات ډک کړي دي او یوه شېبه مې له خپل
عقل او ذوق سره خوالې ته نه پرېږدي .

په دې ناپایه گردان کې زه د دایرې یوه نقطه یم . په دې گرځنده دایره کې زما په څیر
ملیونونه نقطې یو د بل لاره تعقیبوي او ددې گردان نا تمامېدونکې رنځ او عذاب گالي .

دا دیارلسمه پېړۍ ده چې د شپې ستورې او د وژځې ښورې ددی ښایسته چونغر په
لمنو کې زمونږ له خولې نه همدا یو تکراري گردان اوري : ضرب، دربا، دربوا ...!
دا گردان نه دی، گرداب دی، گرداب ؛ له هماغه ځایه چې شروع کېږي، پر هغه
ځای راگرځي او تکرارېږي .

داخولږ وخت نه دی، پوره دیارلس سوه کاله دا گرداب پنخپله دابره کې راڅرخېږي
او زمونږ ماغزه، عقل او وجدان پر خپل ځان راچورلوي .

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
 د عربي گردان په جنگ، جگړه کې به مې ناخاپي نظر د بنایسته جونغر د پاسه، د
 وریځو پر لرونو پریووت. بندي او لیوال زړه به مې بې واکه دفخیل په قفس کې وزر
 ورپول. شعر ته ورته رنگینی او سندريزي جملې او الفاظ به مې په ذهن کې راپیدا شول، په
 ماغزو باندې به مې د عربي گردان تندر راپریووت، ناخاپي او بې ارادې به مې د ژبې تېی د
 همیشني عادت په ژرندهکې په خوځېدو شوه او د ضرب، ضربا، ضربوا گردان به دراغلی
 الهام پر مخ ورو تاړه.

د عربي گردان په تندرولو کې روان یم او پسې عم. پنبې مې خوځېږي او شاوخوا
 څو ځانو، گنگانو^(۱۸) او نورو وحشي بوټوله چم نه تېرېزم مگر سترگې مې ترې خحوند نه
 اخلي. کربوړې، چرمشکې، مېرتانه، غوښې او راز او ژوندی ساري په بوټو او وچو
 وښو کې ښوري، مگر زه یې نه وینم. په ولاړو غنمو کې د باد شرنګی، دلبنتي د او بوز مزمه
 او د لارویو خر کارانو سندري مې پر غوږونو باندې کیني. هیڅ شی نه اوروم، د ټولو پر
 ځای باندې هماغه یو گردان اورم، هماغه وینم او تکراروم یې:
 ضرب، ضرب، ضربوا.

د عربي صرف د څوړونکې گردان په تکرار کې له خپل سرخوږي سره یو ځای د
 عزیزا کا د سبو کروندې ته راوړسېدم.

عزیزا کا، هماغه پنخواني مهربان بزگر په پولو کې کار کاوه او تر بیدېو په خټو کې
 خښ و. زما د پښو ښکالو^(۱۹) یې واورېده، راویې کتل، یوم یې دلبنتي په پوله باندې
 ودراره، لاس یې دوړو څو د پاسه پر تندي باندې لمر ته سپر کړ، ښه راته ځیر شو او بیایې
 زما پر لور پنبې راسپکې کړې او په منډه کې یې مخاطب کړم:
 ودرېره، آخندزاده ودرېره؛ چې جواری سره وخورو!

۱۸ - کونګه = د (مردغه، ترخه) په تول، یو سارانی وړوکی بوټی دی چې سپیدارته ورته
 پانې لری او د سوزولو لپاره په کار نهږي. د پکتیا په دښتو کې زیات موندل کېږي
 ۱۹ - ښکالو = یو کمزوري آواز چې دیو موجود سته والی علامه وي په دری ژبه کې
 (شرفه) ورته وايي.

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
 هماغه پخوانی عزیزا کا، خو تر پخوا ډېر زور شوی او یوه ستوی سوی، ملایې درې وونکې
 کار، اوږده فقر او زړښت له امله لکه لیندی را کړه شوې. وزرونه یې لکه گرمی وهلی
 چرگ خورنټ دوي او گامونه یې ارت، مگر یې واکه او بې موازنې، تر ملایې د سرتور
 لنگوتې تاو کړی او بریښنده خیرنه خولی پر سر، په خولو کې خیشت پیشت راوړسید او
 سمدستي یې مټې رانه چاپیر کړې. د ترو شو خولو او خپرو ډډوزې

ځینې پورته شوې او په دې توگه یې دوستی او پلارولې مینه وپالله.

ناخاپې مې له خولې ورته وویل:

په دې زهیر ځان او په دې عمر؛ لا تر کله...؟

ده وویل:

هو؛ نوڅه و کړم؟ دغه به له خدایه راته مقرر وي!

ماویل، زلې؟ اوس هو بهرام، جلیل او جمیل مکړه زلمیان او د کار پیري دي!
 ځیر ځیر یې راته وکتل او د سترگو په ځیر. مونې یې یوه نری ویاڼده او غمجنه مسکا
 ورپیده.

ماویل: ولې؟ ولې؟

عزیزا کا ځواب را کړ: بهرام په عسکری کې مړ شو. جلیل د خواجه الوان په
 لوونو کې لمر وواهه او د خدای په رضا لاړ. جمیل خوارکی د پښو له خوړو شل شوی او
 دهغو نورو ځوانیمرگانو له بنځو او ماشومانو سره ماته را دغاړې دی...!
 سر مې چکر وواهه، نری مې ه غاړه کې کړی شوه، د عربي گردان ځړیکې مې لکه
 پولادي ځنځیر په ماغزو کې وښوریدې:

ضرب، ضربا، ضربوا...

د عزیزا کاله سترگو نه دوه رنې او ښکې راو بهیدې. زه بې طاقته شوم غره ته مې مخ
 ورواړتوه. شاعر چونغر سپینو لږو ته تور رنگور کړی و او هغه یې له کمرونو او تیبو څخه
 هواته پورته کړی وې. توفاني باد د وریځو سره بیرغونه څو کوته خيژولي وو. آسمان
 لومړنی غصه پیل کړی وه او ځوانو سپلاوونو ته یې د ځورندو پټیو او کړولښتو پر لوري
 دیرغل کړښه وړښووله. دتالندې جیغو او د برنښنا تازینو د ځمکې ټول ویده رگونه

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
و خوځول. پیاوړې باران، سرې سیلی او دلنډې خاورو بوی زما نا کرارو او رنځورو
ماغزو ته دمه ورکړه او زه یې د برېښنا او تندر په کړنگار کې د زاړه گردان د تاریخ خپلې
دایزې له طلسم نه آزاد کړم.

له درانه خو به راوینس شوم، تور ویننتان مې سپین شوی وو. پاخیدم، خادر مې
وڅاتله.

جومات نوی شوی و، طالبان نور وو او د زاړه گردان پر ځای یې دغه گردان زده
کاوه: ډوډی، کور، کالی!
سوله، آزادي، سو کالی!
خلک، گوند، انقلاب!

پاس په جونغر باندي د وریځو سور بیرغ کې د غروب سکروټو کې یې د غیلان (۲۰)
دوینورنگ اخیستی و د نیلي آسمان په زړه کې رپیده. په راځوړندو ناوو او درو
کې د سپینو وریځو پټارې د غره د کمیس تر لمنو پورې راغځیدلې وې.
زه د شعر پر تال و ختم او تر نوي گردان لاندې مې دغه ټکی زیات کړل:
بنکلا، مینه، شعر، موسیقي او نیکمرغي!

کابل ۱۳۵۷.۲.۲۰

۲۰- غیلان = د خراسان د شعوبی نهضت یو قهرمان

سپېمان سرې باز

د مني د مازيگر زیر بخون لمر ورو، ورو د لويديځو غرو واورينو شو کو ته راکوزېده. د تورو وریځو یوه ستره پاغونده د لويديځ له لوري ختیځ پلوته د شینکي آسمان په ډره رابهېدله، بنکته په تنگه ژوره ډره کې د پنجسیر سین د څپو دهاتیانو پر لیکه کورن ووز روان و. ورلرې د کوهستان پر هوارو شنو کرونو کې شین خپله سینه پراخه کړې وه او د شنو باغونو د ونو له څانگو او خټو څخه یې مچې اخیستلې. د اوړې موسمي یادونو د باغونو په زرغونه بحیره کې څپې وهلې او د مستانه سین سیرودونو ته نخیدل.

بابه خان د لوړیدونکې غاښي پر ډبرینه سینه د خپل مشکي آس تر جلب لاندې په ستما، ستما پورته خوځیده. د ښي لاس ماتو شویو هډو کوپې څړیکې وهلې او توده تبه یې د ټول وجود په اندامونو کې خوره شوې وه. د کروندو او د سین د غاړې د وحشي ورو بوی د مساله دارې شور و او تودې ډوډۍ عطرو او له پیغلې سره د چغلبازیو تخیل پر زلمي سر باز باندې د پیچومې ختل آسانول. په بېخوبه پر سیدلو سترگو کې یې د ستومانوونکو تر خو پېښو بیلگې ښکاریدلن، رنگ یې الوتی و او په بڼه کې یې د درد او کسات لمبو څپې وهلې.

د آس پر ساغریر یې یوه زړه خورجینه چې بڼه نه و مصبوط شوې اې خوادې خوا زنگېدله. آس یې ستومانه شوی و، په ښي لاس نگوښیده او په مټکې پر لار روان و. بابو خان ته د پرنګي په جگړه کې خپل سرگذشت وریاد شو. ده ته په کابل کې د ۱۸۷۹ کال د نوامبر د ۱۳مې بریالي یرغلونه وریاد شول:

«هغوی به اوس چیرې وي، په څه کار لگیادي، محمد جانخان وردک، ملا

مشک عالم او دازموز زمري میربچه...»

بابه خان د شیرپور پر عسکري کلا باندې د ۱۸۷۹ م کال په یرغلونو کې د کوهدامني میربچه خان تر مشرتوب لاندې گډون کړی و. دهغه وخت تاوده او ویارلی خاطرات وریاد شول، په بریتو کې یې نری مسکا و خوځیده او پخپله برخه یې شکر ویوست

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
 له غازي محمد جانخان سره د پیژندگلوۍ پښنه وریاد شوه، سترگې یې له مینې او
 عاطفې ډکې شوې، درېامیل ورپیدا شو، مگر ویې نه ژړل او له ځان سر یې وویل: ۲ د
 میړنیو حق په اوښکونو ادا کېږي، په وینو ادا کېږي». مات لاس یې څړیکې ووهلې. د
 ۱۸۷۹ کال د نوامبر په مهال د کابل په ښار کې د انگریزانو په لاس د وطنپالونکو پانسي او
 اعدامونه وریاد شول، د کرکې او کسات توفان یې په مغزو کې راپورته شو، پر مخ باندي یې
 د خولو نیز راخوځېده او په رپېدونکو بریتويې ننووت. مات لاس یې د غاړې له پټارې نه بې
 ارادې د تورې په لور اوږد شو او بابه خان یې د درد له زوره لکه سوی سکور تک تور کړ،
 ځای پر ځای ودریده، سترگې یې له درزه پټې کړې او پر کین لاس یې د ټپي لاس ځنگل راتم
 کړه.

یوه شېبه وروسته یې د امیدوارو سترگو کونجونو ته د مسکا خپې ورسیدې تندي
 یې ورین شو، بې واکه یې کین لاس په برستو راتپړ کړ او سترگې یې مخامخ تر ټولو په لوړه
 څوکه خښې شوې:

.... د سیخیلو او جمالاغې جگړه هم، گرمه جگړه وه، ... کاک گوزارونه مو
 ورکړل. خو جنگ جنگ دی، تل او همیشه بری نه راوړی، مگر نه، نه ... که خیال گل
 مورچه نه وای خوشې کړې گور که کپتان به زما شاته نهوړ سیدلی او ما به په هغه باندي د
 تیبنتې لار ترلې وه. هی هی چې هم زخمی شوم او هم ښکار له لاسه ووت ... تر زرو
 نامردانو یو مرد ښه دی - مړ به دې کړي، مگر و به دې نه شرموي. گوره چې کله به بیازما
 جنگي وزر روغ شي.

بابه خان ته خپله پیغله ورپه یاد شوه، د خولې ځوابنتی (۲۱) یې سره وغځیدل او د
 جنگ له میدان نه دځوانۍ او مینې د لیونتوب ساراته ورننووت.

آه کور دې وړان شه خومره ښایسته یې!

آیا هغه به باور کړي چې ما دومره میړانې کړيدي؟ تو که زما په میړانه شکمنه شي
 څوک به زما صفایي کوي؟ او که دا تور شک په ما پیدا شي، زه به بیاله کوره جومات ته د

---

۲۱ - ځوابنتی = وښکی .

هغه لښتې پر خنډه خنګه خم چې د کلی پیغلې هر ماښام پې راپنډېږي. زه به د کلي نجونو ته یو نامرد او له دښمن نه راتښتیدلی سپری ثابت شم. زما نجل ته به په پیغلو کې څه غرور او عزت پاتې شي. د پلار اورمېر به مې له شرمه په گور کې رامات شي. جومات او زمونږ هدیره به سپکه او پر ما به د ټول عالم ناورینونه راوورېږي.

بابه خان د کور او جگړې د میدان تر مینځ لا په خوږو ترخو تصورانو کې د غره په جگه سینه الویزاندروان و چې په پورتنیو ترو کې د ټوپک د فیر آواز جگ شو او د غرونو په شاوخوا لورو کې یې غځونې وکړې. بابو خان لکه ترهېدلی غرخنی ځای په ځای ودریده او له آس سره یو ځای غوږونه څک کړل. سمدلاسه یې هغه ترې تر نظر تېرې کړې چې د غاښې سهیل لورته لکه کلا گانې په مستقیم خط جگې شوې وې.

د ټوپک لوگی پیدا نه شو او هیڅوک یې ونه لیدل. بابو خان د لارې ژۍ ته راپه شا شو. په یوه هواره ډبره کیناست او سترگې یې د غرونو له لور بام نه د کوهستان هوارې او شنې ناوې ته راوړولې. د شونډو په پترو کې یې د مسکا یوه تگڅه څپه راغبرگه شوه. په زړه کې یې د رزم او عشق غبرگې برېښناوې وپېرېدې، د خندي څپو په غېږ کې راوینو او له ځایه یې راپاخاوه. د آس جلب یې د زین په کړۍ کې وتاړه او بیرته مخ ښکته د شتل په استقامت کوهستان ته راخوړند شو.

«... نه، نه زه کورته نه خم، د کلیو لارې تړل شويدي؛ زه واخلې یوه لار لرم او هغه د جنگ میدان ته وتلې ده؛

ماته له دې خاورې نه د مور پوی راځي او زه حق نلرم خپله زخمي مور د فرنگ تالانگرو ته یواځې پرېږدم؛

دوه لاسونه د همدې لپاره دي که یو مات شي، بل دهغه پر ځای و خوځېږي، که زمونږ غلي شوو ژوند او تکل به غلي شي او زمونږ پر ځالو به د اسارت بدمرغ سیوری خور شي.

تر څو زمونږ د پلرونو هدېرو دلته شته دي او په اورغلو کې پخوانۍ سکروټې نه دي ايرې شوي او د وطن زرین لمر زمونږ رگونه او پلې گرمولای شي د تورې وخت نه دې تېر

شوی؛

مور د مینې د تودو خې او د عدالت درنا ستایونکې یو؛
زور او زبردستی ته نه تسلیمېږو او د میرانې مرگ د سپیتانې په ژوند نه بدلوو .
داسینونه ولې شور کوي، داد هندو کش د پاسه د ورینو خپې ولې پر کمرونو
ورچانگي، داد جگو درو واورې ولې رالېږدي او ددې وطن شجاع انسان ولې پر لویشته
خاوره جنگېږي؟

داعکه چې مور او زموږ وطن د آزادۍ او ژوند ساتلو لپاره هست شوی یو .
دادی بېرته درو گرزیدم، ما وبخښه وطنه !؛

زه بیا هیڅکله له ژوندې زړه سره د سرنوشت له سرو لیکو څخه نه راوړم؛
زه به د وطن د نجونو د غرور او مینې ډیوې ته د نامیندی او مرگ سیلی ورپرې نه
ږدم».

توره وریخ د کوهستان د غروب په ورستیو شغلو کې لکه د نوبهار دارغلیو (۲۲)
انگاره سره شوې وه او د شنې ناوې دهیلیو نورو نه (۲۳) یې لکه د سرو زرو کتوري پخپلو
رنگینو وینو ماړه کړي وو. خانگړی سپور لکه د نیل زخمی نهنگ د لمر د شغلو له
سمندر نه د تیارو د وتل ته ورښکته کېده .

د سربازانو ژوند د کړاوونو او افتخاراتو پر لیکه تېرېږي !

۲۲- اورغلی = اورتون، آتشکده - نغری

۲۳- نور = دهیلیو د ښکار ډنډ

د کورخوسر گردان

سر تور او سپیره سر، لوخې او چاودې پښې، خیرې گریوان، له اوښکو ډکې گسترگې او له سلگو پرسیدلې ستونې ایخوا؛ دینخوا سرگردان روان و. لمن یې له ورو، ورو هلو کو او شگو خخه ډکه کړی وه، کله به د سرک یوژی ته کېناست او د لمنې شگې او هلو کې به یې ښکته پورته کول او کله به یې بېرته په لمن کې واچول او بې ارادې به بل لور ته روان شو. خود کوچنیانو کومه ډله به یې ولیدله ژړه غ. نې ښه به یې مسکې شوه او په ډېر خوند به دهغې په لور وررهي شو. د لمنې هلو کې به یې وغورځول او سپیره میره به ملگرو ته ورغی. دهلکانو په توده او ښایسته کالیو به یې گوتې وهلې او بیا به یې په نیمه ژبه ورته وویل:

دا چادرته راوړي دي؟

کله به یې چې د کوم هلک سره د خوراک کوم شی ولید، نو دستې به یې پوښتنه ورخخه وکړه چې خنکه خوند لري؟ چادر کړيدي؟ ماته یې ولې نه راکوي؟ بیا به یې وروسته وویل چې لږ خو ماته راکړه!

نو که به ملگرو سلا ورته ونکړه بیا به یې د چورولو څار کاوه، چې وار به یې برابر شو لاس به یې واچاوه او منډه به یې واخیسته، هلکان به پسې شول او وروسته له خو منډورا منډو به یې ونيو او په وهلو به یې څټنونه یې سترې کړل.

ژړاوي او نارې به پورته وې، خوله او پوزه به وینې شوي وو ملگري به تللي وو او دی خوار به ببر او سپیره سر پرځای پر مخې پروت و.

خلک به دده د اړخ سره تېریدل، راتېریدل. چا به کوم وارې ورته وکتل او چا به بېخي التفاوت هم ورته کاوه. له ځانه سره به یې ترمازیگره وژړل او کله به په ژړا، ژړا کې غلی شو او خوب به پسې یووړ. او بې تودوخې لمر به د غرو تر شا کېناست. د ماښام تیاره به د ښار په فضا ورو ورو راغوریدله سړو سیلیو به له خوبه وینس کړ. راو لاړ به شو. سترگې به یې وښلې او بیا به له خوبه ډک او ځوړند سر د خور خواته روان شو. له عمومي واټن خخه به

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق

رابیل شو او دلور او بنایسته مانیو اړخ ته په د پليو د لارې کینې خواته د دیوال تر اړخ روان و. کله به دغو بنو او غوړو زړه ورو نکې ورمې د یوه بلای د کور تر مینځ لکه میخ ځای پر ځای ودراره، غټې او توژې سترگې به یې د بلای په وړه کې نښکته او پورته ورغلوې، خو ددې له ویرې چې د مابنم تیاره به زیاته شي ډېر ځنډ به یې نه کاوه، نو رهي به شو او په لار کې به د نان بای دکان ته راوړسید. هلته به د گرمو ډوډیو بوپ د دکان خولې ته راووست، اه هغه ځایه به هم په داسې حال کې چې تر ډېره ځایه به یې مخ شاته اړولی و - زړه نازړه راتېر شو. لاسونه به یې تر تخرگو لاندې نیولي وو او له یخنی به لکه بڼکه رپریدیده. د پاخه مابنم په پخه تیاره کې به دهغې لویې دروازې مخ ته راوړسید، ننه به ووت، دلوی او بنایسته عمارت تر مخ به لکه غل ورو، ورو د پنبو په گوتو روان و، کله به سره له ټوله احتیاطه د کور به هلکانو په لاس کښیوت، هلته به نو بیا هلکانو را څمولی و، د گریوان درز به یې تر لمڼې پورې خیرې شو او د خوار کي چیغو او نارو دنیا نیولې وهز بختوره اگو^(۲۴) به یې راخبر شوه، رامنډې به یې کړې او له هلکانو څخه به یې خلاص کړ، هلته به یې له اوږ کو ډکې تورې سترگې د متجاوزو هلکانو په سترگو وگنډلې، خو سلگۍ به یې ووهلې او ځان سره به ورو، ورو وچونگېده، بیا نو بختورې اگو تر لاس نیولی دلوی سالون له مخې به سې تېر کړ او په یوه نری لار به یې د نو کرانو سرای ته ننه یوست. هلته به د غواو له غو جلي څخه تېر شو او د تورې نمجنې کوټې دروازه به یې خلاصه کړه بیا به د کوټې بر سر ته تېر شو او د زاره پوز کي په پیڅه به پریوت او رړل به یې .

څه وخت وروسته به بختوره اگو راغله او دوه وچې ډوډۍ به یې ورسره راوډې او په سره صندلی باندې به یې کښنودې، بیا به ولاړه او څه سکاره به یې راوړل، په کمکوټي منقل کې به یې واچول، د کوټې دروازه به یې پرانیستله او سکاره به یې تازه کړل. تور او خیرن چای جوش به یې په سکر و کښنود او چای به یې برابر کړ. د منقل سکاره به یې په صندلی کې واچول، بیا یې تور سترگې یتیم را چخلا کړ او تر یخ چای به یې له ډوډۍ سره پې وخور.

۲۴- اگو = ابی، ادې

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
کله کله به د کور به له آشپز ناني څخه د کباب او قورمې وړمه دهلک سپور موته راغله، نو لاس به یې له ډوډۍ څخه ویووست او کباب به یې غوښت. مرور به شو، په رڼا او سلگیو به یې لاس پورې کړ او په رڼا، رڼا کې به پسې ویده شو. بختورې اگو به زور او شپړیدلی گڼد په تندلی و اچاوه او هلک به یې پکې ونغښت، بیا به یې لکه لیونۍ له ځان سره ورو، ورو خبرې کولې:

«لویه خدایه، دا کوچنی، بې موره، بې پلاره هلک څنگه پوه کړم چې باید په دې تیت او ویرجن ژوند قناعت وکړي،

دی هیڅکله نه شي پوهېدای چې بې پلاره او بې موره هلکان د قورمو او کبابونو استحقاق نلري دوی باید لوڅ، بر بنده او په نیمه گیډه ژوند وکړي. دوی د بنو کالیو، تودې بسترې او آسوده ژوند وړ نه دي، د دوی دنیا د لورې او تندې دنیا ده، دوی باید غمونو کې لوی شي او د نورو تر بار لاندې شپې او ورځې تېرې کړي او بیا د ژوند وروستی سلکۍ په کړ اوونو او بدبختیو کې ووهي.»

بختورې اگو به دا څو خبرې پخپلو او بنکو ووينځلې او بیا به یې د تورو تیلو خراغ تپ کړ او ویده به شوه.

د خراغ لوی کي، د سکر و بخار او د نمجنې کوتې رطوبت به یو ډېر بد بوی او مهلک کیفیت پیدا کړ. همدا کوټه وه چې د تور سترگې یتیم مور یې له ارمانو سره یوځای گورته ولیږله. اوس هم همدا کوټه ده چې بختوره اگویې په راز راز رنځو اخته کړیده. بختوره اگو به څنگه چې سر مښود، نو په ټوخلو به یې پیل وکړ کله به چې ټوخلې ډېره وار خطا کړه، نو نیمه شپه به راووتله او تر سپیده چاوده به په انگر کې گرزېدل.

شپې او ورځې روانې وي. بختورې اگو ناجورې سخته شوه. د کور به له خدمت او چوپړ وهلو څخه ولویده او داسې په ځان اخته شوه چې هر څه یې هیر شول. تور سترگې هلک ته د دې موقع پیدا شو چې د بادارانو کورته ورننوزي. هلک به په کور کې دې پلو، هغه پلو گرزیده، منډه به یې وهلې. د کور د خلکو له وهلو او ډبولو څخه به یې سترگه نه کوله، کوچني هلکان اکثر شوخ وي، بیا په تېره یتیم هلک چې دروزنې او سمو عاداتونو له زده کولو څخه محروم پاته شوی وي.

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق
یوه ورځ د کور څښتن دوه، درې واري بڼه په مزه وچباوه، مگر هلک لارې ته برابر
نه شو او سم له ماښام سره یې یو ډېر ښایسته چيني لوبښی مات کړ. د کور میرمن سخته په
غصه شوه، هلک یې له لاسه راوښو او د آسپزخانې خولې ته یې راووست، بیایې خپل یوه
مزدور ته و سپاره او ورته ویې ویل:

دا هلک له چتې وتلی دی! دا یوه داسې ځای ته بوزه چې بیرته زمونږ د کور لار پیدا
نکړي، هلته یې خوشې کبه او پخپله بیرته راځه!

شپه تیره شوي وه، د بختورې اگو ژړاوې په تور سترگې یتیم پسې پای ته رسیدلې
وې، د ژمې د سباوون ژېړ لمر د سپینو واورو په پرستن غوړیدلی و.

د بختورې اگو باداران په تاوده سالون کې د سبا ناري په دستر خوان ناست وو، رایو خورې
او ښایسته سندرې خپرولې، کوچ، پیروي، هگی، کباب، شودې او مر با په دستر خوان
ایښي وو، د خندا خبرو او مر کو په مینځ کې یو مزدور راننه ووت او ویې ویل:

د بختورې اگو حال ډېر بد دی. د سترگو توریه بېخي ورک شوي دي. خبرې نشي
کولای او د نورو په خبره هم نه پوهیږي. ماته خو ښکاري چې خلاصه ده، نور نو خدای
بڼه پوهیږي.

هلته چا وویل:

له مرگه خو نشو خلاصولای، نو زمونږ تکلیف څه دی؟

د کاله میرمن وویل:

چې مړي، خو مړي به، اجل به یې پوره شوی وي ته پخپله....

د راډیو اعلانونه شروع شول او د کور د میرمنې خبرې پرې کړې، راډیو وویل:

نن شپه دیوه کوچني هلک مړی چې عمر یې له پنځو تر شپږو کلونو پورې رسېږي د
ښار دیوه عمومي سړک تر اړخ د پولیسو لاس ته ورغلی دی، خپلوان او مشران دې دریمې
ناحيې څخه پوښتنه وکړي.

د کور خلکو یو بل ته سره زکتل، عواطف یې ونه پاریدل، سترگې یې لمدې نه
شوې. زړونه یه ونه برېښیدل، مگر دومره یې وویل:

یخني وژلی دی.

د اباسېن سپېدې _____ سلیمان لایق

ناخپې د مزدور له خولې چیغه راووته :
دازرونه نه دي ډبرې دي، ډبرې دي، ډبرې .
د کور خاوندانورنگونه والوتل او په مېرو سترگويې یو بل ته سره کتل .

۱۳۴۰ کال

مخ	عنوان
۱	کسات
۳	شپېلی
۶	اوبنکې
۸	اتن چې
۱۰	د غرونو په تیاره کې
۱۲	د زمانې په ناپا په سین کې
۱۴	د شپانه نغمه
۱۷	زه
۱۹	ژړندو کې یتیم
۲۱	دا عجیب انسان
۲۳	زما نیمگړې ترانه
۲۶	ماشو متوب
۲۸	وروستی هوښکې
۳۲	غلی شوی بلبل
۳۴	هغه خو ک چې نه مري
۳۷	اختر مبار کې
۴۲	د بنگال رقاصې - کمارې چتراته
۴۴	راشی خپلې سندرې و بولو
۴۷	د ژوند وروستی پیغام
۵۱	د اباسين سپېدې
۵۴	ژيرې پانې
۵۸	مرور شپون
۶۲	قهرمان خه وويل؟

سليمان لايق	د اباسېن سپېدې
٦٤	واقعي قهرمان
٦٨	د پيريو مساپر
٧٠	د تاريخ دريځ
٧٢	لارويه!
٧٤	لامبوزن
٧٧	پټه مينه
٨١	بوره
٨٥	بزكشي
٩١	فاحشه
٩٩	د جومات مړی
١١٠	د كارخاني جشن
١١٧	دوه جواليان
١٢٩	خړ كی ماشين
١٤١	د سين سرود
١٤٤	نوی گردان
١٥٢	پنښمان سرباز
١٥٩	د كوڅو سرگردان

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**